NAISTÖÖLINE
JA
NAISKOLHOOSNIK

№ 10-11 (65-66)
OKTOOBER-NOVEMBER
1 9 3 4

2066

VALITSUSE TEADAANNE

1. detsembril kell 16.30 minutit Leningradis Leningradi nõukogu hoones (endine Smolnõi) langes töölisteklassi vaenlaste poolt saadetud mõrtsuka käe läbi ÜK(enamlaste)P keskkomitee ja Leningradi komitee sekretär ning NSV Liidu keskväidesaatekomitee presiidiumi liige seltsimees SERGEI MIRONOVITSH KIROV. Laskja on kinni võetud. Tema isikut tehakse kindlaks.

Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) partei keskkomiteelt

ÜK(enamlaste)P keskkomitee teatab kõige suurema kurvastusega NSV Liidu töölisklassile ja töörahvale ja terve ilma töörahvale, et 1. detsembril hukkus Leningradis töölisklassi vaenlase äraandliku käe läbi meie partei silmapaistvam tegelane, tuline, kartmata revolutsionäär, Leningradi enamlaste ja kogu töörahva juhtija, ÜK(enamlaste)P keskkomitee ja Leningradi komitee sekretär, ÜK(e)P poliitbüroo liige — seltsimees

SERGEI MIRONOVITSH KIROV.

Tervele parteile ja kogu NSV Liidu töörahvale kalli, kristallselt puhta ja kõikumata kindla parteilase, enamlase-leninlase, seltsimees Kirovi kaotus, kes terve oma helge vahva elu andis töölisklassi huvidele, kommunismi huvidele, on kõige raskemaks kaotuseks tervele parteile ja Nõukogude maale viimaste aastate jooksul.

Keskkomitee usub, et mälestus seltsimees Kirovist, tema hiilgav eeskuju kartmatast, väsimatast võitlusest proletaarse revolutsiooni eest, sotsialistliku ehituse eest NSV Liidus saavad vaimustama miljoneid proletaarlasi ja kogu töörahvast edaspidisele võitlusele sotsialismi võidu eest, kõigi töölisklassi vaenlaste lõpuliku hävitamise eest.

ÜLELIIDULISE KOMMUNISTLIKU (enamlaste)
PARTEI KESKKOMITEE

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE

№ 10-11 (65-66)

NAISTÖÖLINE JA NAISKOLHOOSNIK

OKTOOB. NOVEMB. 1934

Г.П.Б. в Лигр. Ц. 1935 г. Акт № 11

Au 1. detsembri kangelastele, kes langesid ennastohverdavas võitluses, et vabastada eesti töölisklassi ja kogu eesti töörahvast kodanluse ikkest!

1. detsembri sõjariistus ülestõus Tallinnas 1924. a.

10. aastat on möödunud 1. detsembri sôjariistus ülestõusust, mil Eesti proletariaat astus kangelaslikult võitlusse kodanlise korra hävitamiseks, et proletariaadi diktatuuri maksma panna. Seekord võitis veel kodanlus. Kuid 1. detsember andis töörahvale suure ôppetunni sõjariistus vôitluseks ja sellepärast tuleb hulkadel, iseäranis nüüd, kus kogu maailm seisab uute revolutsioonide ja sõdade vooru ees, tutvuneda nende eeldustega, mis vôimaldasid EKP-l ette valmistada sõjariistus ülestõusule ülestôusu käiguga ja ka kaotuse pôhjustega, et möödunud vigadest ôppides end uutele vôitlustele ette valmistada.

Kuni 1924. aasta sügiseni seisis Eestis tööstus ja kaubandus peaasjalikult üleval valitsuse laenude abil, mida andsid pangad riigi kullafondi alusel, mis oli Venemaalt rahulepingu pôhjal saadud, mis aga selleks ajaks otsas oli.

1924. a. lõpuks oli valge Eesti majanduslikult ja poliitiliselt täiesti lagunemas.

Valge Eesti tööstuspoliitika varises juba varem kokku. Tsaari Venemaa ajal asutatud tööstusettevôtted jäid iseseisvas Eestis ilma toor- ja kütteaineta. Sellele järgnes massiline vabrikute sulgemine ja töötatööliste arv kasvas 15 tuhandeni. Mõisnikkude maade jagamine ei suutnud kõiki maatahtjaid maaga varustada ja 60 tuh. sulast jäid maata ja see suurendas veel töötatööliste hulka. Marga kursi langemise tagajärjel kasvas elukallidus kuni 150%, aga tööpalk jäi endiseks. Ka talupojad, iseäranis kehvikud ja keskmikud kannatasid suurte maksude ja laenuprotsentide all. Selle kõige järelduseks oli sügav majanduslik ja poliitiline kriis Eestis 1924. aastal. Et kasvas tööpuudus ja elukallidus, siis ühes sellega kasvas töölisklassi aktiivsus vôitluses kodanlise korra vastu. Kompartei tegi aktiivset tööd massi hulgas ühise väerinna loomise loosungi all ja 1924. a. kevadeks vôitis oma mõju alla pea kôik ametiühingute ja teised massilised organisatsioonid, kuna sotside mõju massi hulgas järjest langes. Et kompartei juhatusel töölisklassi revolutsiooniline meeleolu kasvas, siis hakkas kodanlus aktiivselt tegutsema. Suletakse kôik ametiühisused ja teised massilised organisatsioonid, likvideeritakse komfraktsioon nii riigikogus kui ka kohalistes omavalitsustes. Üle maa arreteeritakse kôik legaalsete organisatsioonide juhid, üle 250 inimese ja nendest aktiivsemad kuuluvad 149 protsessi alla, mis oli 1924. a. sügisel. Selle massilise terrori eesmärgiks on — purustada töölisteliikumist. Selle kõige peale vaatamata kasvab töölisklassi revolutsioonilik meeleolu. 1924. a. veebruaris oli töötatööliste demonstratsioon ja augustil sõjavastane demonstratsioon jne.

Oli arusaadav, et seisukorrast väljapääsuks on ainult üks tee — see on revolutsiooni tee. 1924. aasta kevadest peale partei seab oma pôhiülesandeks luua proletariaadi võitlussalku, kes oleksid suutelised välja astuma kodanluse sôjariistus jõudude vastu. Kodanlus nägi seda kasvu ja ootas massilist väljaastumist 149 protsessi ajal, sest igal pool oli sel ajal valve suurendatud. Kompartei luges, et niisugustes tingimustes ülestôusu alata ei ole kasulik ja otsustas organiseerida oota-

mata pealetungi sel momendil, mil kodanlus seda kõige vähem ootab. Selleks leiti kõige parajama aja olevat 1. detsembril — nädal peale 149 protsessi.

Löökrühmadel oli kahesugune ülesanne. Osa nendest pidi haarama valitsusehoone, jaama, telegrahvi, aga osa pidi purustama vaenlase elava jõu: auto-tankide divisjoni, lennuväe divisjoni, ratsapolitsei reservi, sõjaministeeriumi ja junkrute kooli, sest need olid jõud, mida vaenlane võis ülestõusjatele vastu saata.

Kõik see ettevalmistuse töö sündis äärmise konspiratiivsuse juures, seotud suurte raskustega. Muretseti laskeriistu, õpetati nendega ümber käima, koguti andmeid valitsuse jõudude kohta, muretseti konspiratiivkortereid, kuhu löökrühmad kokku kogusid ööl enne ülestõusu. Peab tähendama, et sellest ettevalmistusetööst, nagu teadete muretsemises ja 30. novembri öösel löökrühmades kokkukogumises *mängisid väga aktiivset osa naistöölised, sest nemad võisid rohkem tähelepanemata liikuda.*

1. detsembri hommikul, täpselt kell 5^{15} asusid kõik löökrühmad oma ülesannete täitmisele. Need rühmad, kes pidid haarama jaamad, telegrahvi, valitsusehoone, said oma ülesandega hakkama. Aga nende rühmade tegevus oli juba alguses raskem, kes pidid vaenlase elavaid jõude haarama. Siin oli vaenlasel ülekaal nii arvuliselt kui ka tehniliselt, ja see nõudis löökrühmadelt hiiglajõupingutust.

EKP tegi suurt ettevalmistusetööd eesti sõjaväe hulgas. Paljudesse sõjaväe osadesse loodi partei- ja noorterakukesed ja nende kaudu oli parteil sõjaväes suur mõju, mispärast ei võinud kodanlus täiesti sõjaväe peale loota. Näiteks, selles löökrühmas, kes pidi valdama autotankide divisjoni, oli mitu sõdurit tankide divisjonist. Need sõdurid rikkusid ära enamuse tanke ja püüdsid ühte tanki välja tuua. Aga löökrühm, kes pidi aitama seda tanki välja tuua, ei suutnud seda ülesannet täita. Tanki juurde jooksis ohvitser ja laskis tankijuhi maha ja ajas jalule kogu õppekomando, mille järele ülestõusjad pidid taganema, ilma et oleks seda punkti oma kätte saanud.

Teine rühm, 20 inimest, kes pidi ratsapolitsei reservi oma alla haarama, ka ei täitnud oma ülesannet. Pomm, mis visati ratsapolitsei reservi hoonesse, ei lõhkenud. Lasti hoone peale revolvrist, aga sellel oli vähe järeldusi. Majast avati äge püssi- ja kuulipilduja-tuli ülestõusjate peale ja need pidid taganema.

Kolmas rühm pidi valdama sõjaministeeriumi. Nad võtsid kinni tunnimehe, kuid see jõudis enne signaali anda, mis ajas jalule kogu karauulikomando. Ka siin pidid ülestõusjad kuulipilduja-tule eest taganema.

Löökrühm, keda saadeti junkrute kooli haarama, jagunes kaheks. See osa rühmast, kes pidi alumisele korrale tungima, täitis oma ülesande ja haaras magavad junkrud ootamata. Alumisel korral olevad 200 junkrut sattusid nii segadusesse, et paljud aluspesu väel välja põgenesid ja osa voodi alla puges. Kuid osa rühmast, kes ülemise korra pidi valdama, jäi oma ülesandega hiljaks ja selle ajaga oli ülemine kord juba võitlusvalmis. Nüüd hakkas äge tulevahetus ja löökrühm valgus laiali.

See löökrühm, kes pidi valdama lennuväe divisjoni, täitis oma ülesande hästi. Kogu lennuväe divisjoni sõdurid olid valmis ülestõusjate poole üle tulema, et ühiselt võitlust alata. Aga nüüd tegi löökrühm suure vea, et ta ei tarvitanud lennukeid, automobiile ja seda sõjaväe osa ära, et teistele rühmadele appi tulla, vaid nad jäid ootavale seisukohale ja ei võtnud midagi ette seni kui kodanlus oma hulkadega nad sisse piiras.

Siit meie näeme, et löökrühmad ei olnud suutelised vaenlase elavaid jõudusid purustama. See andis aega kodanlusel oma jõudusid koguda ja asuda pealetungimisele, et ülestõusu maha suruda.

Mis oli ülestõusu kaotuse põhjuseks?

Paljud ülestõusjad ei osanud sõjariistadega hästi ümber käia. Juba alguses nad viskasid mitu kuulipildujat kõrvale, et ei osanud neid kasutada. Nad ei tunnud uulitsavõitluse meetodeid ja ei ehitanud barrikaade. Grupid olid väga väiksed, sest jõud olid liiga tükeldatud sellega, et taheti liiga palju punkte korraga oma kätte haarata. Puudus kindel side üksikute rühmade vahel.

Kõik need ülevalpool ettetoodud vead avaldasid hiiglamõju ülestõusu peale, aga siiski ülestõusu kaotus ei olenenud nendest vigadest. Ülestõusu kaotuse peapõhjus seisab selles, et kompartei ei suutnud nende löökrühmade tegevust siduda massi väljaastumisega, sest töölised, kes vabrikusse tööle läksid, jäid peale mõne üksiku lihtsateks pealtvaatajateks. Kaotuse peapõhjus seisab selles, et EKP ei suutnud lõpuni teostada marksismi-leninismi põhinõudeid ülestõusu kui kunsti kohta.

Rahvusdemokraatliku kallaku esindajad püüdsid küll teistsuguseid kaotuse põhjusi

otsida. Nad püüdsid seletada, et Eestis ei olla olnud 1924. aastal majanduslisi ja poliitilisi eeldusi sõjariistus ülestõusuks. Teiseks, et Eesti oli selleks ajaks juba kapitalismi kriisist välja jõudnud. Aga tegelikult oli see kriis 1. dets. oma haripunktil Eestis.

Kolmandaks, räägivad nad, et eesti proletariaat üldiselt ei jõua oma jõuga revolutsiooni läbi viia, et Eestis on võimalik siis revolutsiooni läbi viia, kui Inglise- ja Saksamaal revolutsioon läbi läheb. Kõik need teooriad on sotsfaschistidelt laenatud selleks, et näidata proletaarse revolutsiooni võimatust Eestis.

EKP võtab arvesse 1. dets. ülestõusus tehtud vead ja koondab oma ümber hulki uueks pealetungiks.

1. detsembri õppetundide enamlik arvustamine, tundmaõppimine, enamluse võitluse praktika täielik ärakasutamine kindlustab leninismi lipu all sammuvale Eestimaa töörahvale lähenevas otsustavas lahingus lõpuliku võidu.

Anna Põrk.

Nõukogude valimised on proletaarse diktatuuri edaspidine kindlustamine

Üle kogu Nõukogude Liidu on nõukogude valimised täies hoos. Meie suure kodumaa töörahvas võttis nõukogude valimised vastu töö entusiasmi ja poliitilise aktiivsuse suure tõusuga. Vabrikute, tehaste töölised organiseerisid VII üleliidulise nõukogude kongressi nimelise valmistusliku sõjakäigu ja võtsid endale kohustuseks aasta tööstusprogrammi ennetähtajalise täitmise ja ületamise. Samasugust aktiivsust näitavad üles kolhoosnikud ja töötavad üksikmajapidajad, organiseerides sõjakäike selleks, et enne tähtaega täita enda kohustusi riigi ees ja rohkem müüa riigile oma vilja ülejääke. Visa võitlus käib kolhooside organisatsioonilis-majandusliku kindlustamise eest. Sotsialistliku võistluse laine on haaranud tuhanded vabrikud ja tehased, kolhoosid ja sovhoosid, et omada õigust raporteerida VII üleliidulisele nõukogude kongressile oma edusammudest ja saavutustest.

Selle entusiasmi põhjused peituvad nõukogude võimus endas, ta edus sotsialismi ehitusel. Nad seisavad selles, et nõukogude võim on linna ja küla töörahva omaenda võim.

Nõukogude ümbervalimised—see on sotsialistliku ehitustöö hiiglasuurte võitude suur ülevaatus.

Viimasest üleliidulisest valimisehoogtööst on möödunud ligi neli aastat. Need aastad olid rahvamajanduse tormilise tõusu aastad, linna ja küla töörahva materjaalse heaolu ja kultuurilise tasapinna edaspidise kasvu aastad.

Sotsialistliku rekonstruktsiooni ajajärgu kestel on meie riik mahutanud rahvamajanduse kõikidesse harudesse kokku üle 60 miljardi rubla. Selle tagajärjel tõusis suurtööstuse üldtoodang 1933. aastal 41 miljardi 968 miljoni rublani, kuna 1929. aastal oli see 21 miljardi 25 miljoni rubla. Kogu sellest summast langeb 1933. a. ühiskondlustatud tööstuse peale 99,93 protsenti. Selle aja kestel on ehitatud mitte ainult suurtööstuse hiiglased ja uued tööstuse keskkohad, vaid on ka loodud terved tööstusharud, mida meie maal varem ei olnud.

„On loodud uued tööstusharud: tööpinkide ehitus, automobiilitööstus, traktoritööstus, keemiatööstus, mootoriehitus, lennukiteehitus, kombainideehitus, võimsate turbiinide ja generaatorite ehitus, omadusteraste, ferrosulatiste, kunst-kautshuki, lämmastiku, kunstkiu jms tööstused." (Stalini aruandest partei XVII kongressil.)

Hiiglavõidud tööstuse arendamises olid põhjuseks ka suurtele edusammudele põllumajanduse sotsialistlikus ümberkorraldamises.

Meie maa proletariaat, leninliku partei juhtivusel, tegi miljonitele töötavatele talupoegadele selgeks kollektiivmajapidamise paremuse üksikmajapidamise ees. Kollektiviseerimise protsess edenes tormiliste tempodega. Kui 1929. a. kolhoosides oli kõigest 3,9 prots. kehvik-keskmik-talumajapidamistest ja 1930. a. tõusis see 23,6 protsendini, siis 1933. a. oli kolhoosides juba 65 protsenti kõikidest töötavatest talumajapidamistest. Ühtaegu küla sotsialistliku ümbertegemisega arenes ka põllumajanduse varustamine masinatega, traktoritepark kasvas 34.900 traktorist 1929. a.

kuni 204.100 traktorini 1933. a. Plaani järgi tõuseb traktorite hulk käesoleval aastal põllumajanduses 1.600.000 hobusejõu võrra.

Sotsialistlik majandusesüsteem on meie riigis kapitalistliku süsteemi jäädavalt võitnud nii tööstuses kui ka põllumajanduses, kapitalistlikud ollused on rahvamajanduse kõikidest harudest välja tõrjutud ja sotsialism on jagamatult valitsevaks ja ainukeseks juhtivaks jõuks kogu rahvamajanduses.

Nende aastate kestel on meie maa määratult kasvanud ka kultuuri alal. Kirjaoskus kasvas meil 67 protsendist 1930. a. kuni 90 protsendini 1933. a., viidi läbi üleüldine kohuslik algharidus, igasuguste koolide võrk on määratult kasvanud, ja õpilaste arv nendes oli 1933. a. 26 mlj. 419 tuhat inimest. Kasvab kirjandus, ajakirjandus, klubide, kinode jne võrk. Kõik see tõstab linna ja küla töörahva kultuuri tasapinda ja loob eeldusi vastaspoolsuse lõpulikuks kaotamiseks linna ja küla vahel.

Partei XVII kongressil vastu võetud teise viisaastaku rahvamajanduse plaan nõuab proletaarse diktatuuri riigi edaspidist kindlustamist.

Teine viisaastak on kapitalistlikkude olluste ja üldse klasside likvideerimise viisaastak. Klasside hävitamine pole aga võimalik ilma proletaarse diktatuuri edaspidise kindlustamiseta.

Purukslöödud, kuid veel mitte lõpulikult hävitatud vaenuliste klasside jäänused püüavad meile salaja ja tasapisi kahju teha tehastes, kolhoosides ja sovhoosides, püüavad takistada Nõukogude Liidu majanduslikku ja kultuurilist kasvu. Peamine nende jäänuste tegevuses on sotsialistliku omanduse varastamine ja hävitamine.

Sotsialistlik omandus on nõukogude korra eluline alus. Klassivaenlane, organiseerides sotsialistliku omanduse vargust ja hävitamist, juhib oma hoobi nõukogude korra alusmüüri pihta. Selles kahjuritöös püüavad nad ära kasutada mahajäänud kolhoosnikkude ja üksikmajapidajate vanu eraomanduslikke jäänuseid ja harjumusi nende teadvuses. Nad püüavad kultiveerida arvamist, et sotsialistlik omandus on mingisugune võõra, „kroonu" vara. Võitlus niisuguste vanade, vaenulikkude arvamiste ja harjumuste vastu on tihedalt seotud võitlusega kulakluse ja teiste kapitalistlikkude klasside jäänuste vastu. Sotsialistliku omanduse hoidmine ja kaitsmine nõuab proletariaadi diktatuuri edaspidist kindlustamist.

Proletaarse diktatuuri edaspidine kindlustamine, võitlus teise viisaastaku majanduslikkude ja poliitiliste ülesannete eduka täitmise eest — need on valimise hoogtöö pealoosungid.

Otsustavalt on vaja tõsta naisterahvaste erikaalu nõukogudes. Leningradi oblasti külanõukogude tuntavaks puuduseks on, näiteks, olnud see, et neis naisterahvaste protsent väike on. 1931. a. valimistel valiti Leningradi oblasti külanõukogudesse 16,8 prots. naisterahvaid. See protsent oli täiesti väike. Küla partei ja komnoorsooorganisatsioonid ja poliitosakonnad peavad külanõukogudele kaasa aitama nais-

terahvaste aktiivsele osavõtmisele nõukogude tööst.

Üleliidulise nõukogude kongressi võtab meie maa vastu suurte saavutustega. Nõukogude Liidu kõikidest rahvustest töörahva hiiglavõidud ühise sotsialistliku kodumaa ehitamisel ja kindlustamisel on veel üheks tõenduseks, et leninlik rahvuspoliitika on see ainuke tee, mille kaudu rõhutud ja kurnatud töörahvahulgad kõikidest rahvustest sammuvad helgesse tulevikku, mis juba tänapäev end reaalselt tunda annab.

Hoopis teistsugune on olukord kapitalistlikus ilmas. Põllumajanduse langus ja talurahva vaesenemine, tööstuse seisak, hiiglasuur tööpuudus ja proletariaadi viletsus, intelligentsi vaesenemine — kõik see on kapitalistlikkude riikide poliitilise seisukorra äärmise teravuseni viinud. Seda näeme ka valges Eestis, kus töötatööliste hulk järjest kasvab, palkade kärpimine on saanud igapäevaseks nähtuseks, talurahva olukord, — muidugi mitte hallparunitel, — muutub iga päevaga väljakannatamatuks.

Kapitalistlikkude maade töötavate hulkade teadvuses valmib tormijooksu idee kapitalismi vastu. Selle selgeks kinnituseks on Austria proletariaadi kangelaslik võitlus käesoleva aasta veebruaris, viimased sündmused Hispaanias räägivad veel pinevamast ja kangelaslikumast töörahva võitlusest verise faschismi pealetungi vastu. Seda kinnitavad Hiina nõukogude raioonid ja nende vahva Punavägi, kes juba rida aastaid edukalt võitlust peab Hiina ja välismaade kodanluse kontrrevolutsiooniliste sõjavägede vastu.

Sõja hädaoht kasvab iga aastaga ikka enam ja enam. Selle hädaohu terav ots on sihitud kõigepealt NSV Liidu vastu. Sõja provotseerimise poliitikale seab Nõukogude Liit vastu kindla rahupoliitika. Meie rahupoliitika on annud hiiglasuuri rahvusvahelisi tagajärgi. Rahu alalhoidmise eesmärgist on ka tingitud NSV Liidu astumine Rahvasteliitu. Kuid meie peame valmis olema iga minut kapitalistide kallaletungile mõjuva hoobiga vastama. Selleks peavad kõik meie Liidu rahvused järjekindlalt kindlustama NSV Liidu kaitsevõimet, töölis-talurahva Punaväe võimsust, kes meie kodumaa piire valvab.

Sajaprotsendiliselt osa võttes nõukogude valimistest, annab NSV Liidu töörahvas oma saadikutele saatekirja edaspidisteks võitudeks sotsialismi ehitamisel, proletariaadi diktatuuri ja riigikaitse kindlustamisel.

Nõukogudesse enam naisseltsilisi!

Hiigla võitudega tööstuses, põllumajanduses kui ka kultuuri väerinnal ning rahvusvahelisel väerinnal asusime meie nõukogude uutele ümbervalimistele.

Partei XVII kongress otsustas tõsta organisatsioonilise töö poliitiliste ülesannete tasemeni. See puutub raiooni täidesaatekomiteedesse ja külanõukogudesse, kes oma töö pidid korraldama nii, et siduda seda kõige tihedamalt kolhoosilise igapäevase valmistusega.

Käesolevatele nõukogude ümbervalimistele, võrreldes eelmistega, kuhu tulid tuhanded üksikmajapidajad — väiksed eraomanikud — tulevad nüüd — miljonid kolhoosnikud — sotsialismi ülesehitajad põllumajanduses.

Suured majanduslikud ja kultuurilised ülesanded seisavad valitavate nõukogude ees: edaspidine võitluse jatkamine jõukakultuursе kolhoosniku elu eest, kolhooside kasvu ja nende organisatsioonilis-majandusliku kindlustamise eest helgel kolhoosilisel teel.

Erilist tähelepanu nõukogude valimistel tuleb juhtida naissaadikute väljaeraldamisele nõukogudesse. Eelmistel valimistel läks rida raioone formaalselt partei ja valitsuse otsuse teostamisele, s. o. tõmmata rohkem ja teadlikumalt naisseltsilisi sotsialistlise ülesehituse töösse. Selle tagajärjeks oli, et viimastel aastatel vähenes naissaadikute hulk nõukogudes tuntavalt. Sellest räägivad arvud kõige selgemalt, kui 1931. a. oli nõukogudes naisseltsilisi — 16,8 prots., siis 1934. a. — käesoleva ümbervalimise hoogtöö ajal on nõukogudes ainult 11 prots. naisseltsilisi.

Mida see näitab?

Esiteks seda, et 1931. a. ümbervalimiste hoogtöödel hulk raioone ja külanõukogusid ei juhtinud väärilist tähelepanu naisseltsiliste kandidatuuride väljavalimisele, neid ei huvitanud, kas väljaeraldatul on võimalik nõukogude tööst aktiivselt osa võtta, teiseks, jäeti väljavalitud naisseltsilised isevoolu hooleks, ei antud praktilist abi, ega kontrollitud, kuidas nad teostavad

vastuvõetud otsuseid, ei osatud neid töös juhtida.

See räägib sellest, et raioonid ja külanõukogud tegid oma praktikas poliitilise vea. On niisugusi raioone ja külanõukogusid, kus juhatus hoidis selle eest, et naisseltsilised mitte külanõukogudesse ei satuks. Bologoi raioonis — 18 külanõukogus, Kirilovi raioonis — 14, Okulovi raioonis — 13 külanõukogus ei ole nõukogude koosseisus ühtegi naisseltsilist.

Raiooni täidesaatekomiteed ja külanõukogud, kus maad leidis sarnane nähtus, kus praktilisel tööl aset leidis oportunistline suhtumine ümbervalimistele, peavad käesoleval valimistel kõrvaldama need puudused ja vead.

Kuigi saadikute arv vähenes, ei saa märkimata jätta naisseltsiliste poliitilise ja valmistuslise aktiivsuse tõusu.

Võib tuua hulga näiteid ja arve, mis iseloomustavad naisseltsiliste aktiivsust sotsialismi ülesehituse väerinnal.

Viis eesrinna külanõukogu juhatajat — naisseltsilist premeeriti möödunud aastal oblasti sotsialistliku võistluse komisjoni poolt, kaks parematest paremat külanõukogu juhatajat naisseltsilist premeeriti Üleliidulise Täidesaatekomitee sotsialistliku võistluse komisjoni poolt. Ka eesti naisseltsiliste seas on saavutusi. „Säde“ kolhoosi (Oudova raioon) karja-fermi naisbrigaad võttis vastu otsuse kasvatada üles iga vasikas ja see otsus teostati. „Koidu“ naiskolhoosnik (Oudova r.) Tiirik Emilie seadis karjalauda eeskujulikult korda ja iga tema hoolealune vasikas võttis päeva jooksul 600 gr. kaalu juurde. „Alguse“ kolhoosi (Kingissepa raioon) naisdelegaadid võtsid hobuste hooldamise eneste peale ning nende nõudmisel kõrvaldati tallimees, kes, pärastisel uurimisel selgus, oli kolhoosi kahjur.

Sarnaseid näiteid on palju ning see näitab, et naisterahvad on õppinud töötama nõukogude ja kolhoosilistel töödel, ja ei juhi neid töid halvemini kui mehed, vaid tihti on meestele eeskujuks.

Tuleb saavutada, et raiooni täidesaatekomiteed ja külanõukogud valmistuvad enamliselt ette ümbervalimistele ning et poleks „unustatud“ välja eraldada naisseltsilisi nõukogudesse, kes on vastavad sellele vastutusrikkale tööle.

Viibimata tuleb raiooni täidesaatekomiteedel ja külanõukogudel asuda massilisele tööle naiste hulgas ja teostada sel alal täiel määral oblasti täidesaatekomitee otsus, kus seda pole veel tehtud.

Osjamets.

P. Samoiski

Kolhoosi esinaine

Vaat siin ta on, seisab minu ees. Kui ei oleks ma teadnud, et see on tema — üks tähelepanuväärsemaid naisi, et tema nimi on tuntud kaugelt üle Moskva oblasti piiride, siis ei oleks ma teda eraldanud harilikkudest naiskolhoosnikkudest.

Just sellepärast, et ta on lihtne ning teistest erinematu ja et temas ei leidu erilisi, silmatorkavaid väliseid tunnusmärke, on ka väga raske tema näopilti joonistada. Ja seda ei ole tarviski. Ei, selle naise elulooski ei leidu imestustäratavaid juhtumusi. Olgu ainult see, et seitsmeaastasena jäi ta vaeslapseks ja et temal seitsmeaastasena tuli teha rasket tööd. Ei ole midagi imelikku selleski, et just tema oma külas Belkooris, Bronvitsi raioonis, Moskva oblastis, oli kolhoosi esimene organisaator. Sellest ajast peale kasvab tema autoriteet ning vaatamata pilgetele ja usaldamatusele, mis talle mõnede seal külas elavate „auväärsete“ vanakeste poolt osaks sai, on saanud tähtsamaks inimeseks oma kolhoosis ja raioonis. Ta ei erine kõneanni poolest — ta kõneleb küll natuke paremini kui harilikud kolhoosnikud, — tema erineb teo, organisaatorlikkude võimete, selge mõistuse ja kindla veendumuse poolest sellesse õiglusse, mille on partei talle ülesandeks teinud.

Tema liignimi on *Iljühina*. Kuid see on ainult suurte asutuste jaoks. Kolhoosnikud kutsuvad teda lihtsalt ja meeldivalt — Njuscha. Kui rääkida juba tema välimusest, ta sarnaneb õieti tütarlapsele, tumepruunijuukselisele, on hariliku soenguga ja kammikesega juustepalmikus. Tema vanusest annavad tunnistust tütar, kes teist aastat õpib külakoolis, ja elav, terane, valkjate juustega — isasse läinud — pojake. Nägu on Njuschal tõmmu ja piklik. Aga kui juba naerab, siis naerab kogu

näoga, rõõmsalt ning otsekoheselt ja paljastuvad kaks rida ühetasaseid imesäravaid hambaid.

Tema kolhoos ei ole kuigi suur — kõigest sada majapidamist. Neil sajal majapidamisel on kokku 108 hektaari liivast maad. Ja neil 108 hektaaril teostas Iljühina ausalt seda, mida soovitas partei tal läbi viia, millest kõneles seltsimees *Stalin* I üleliidelisel lööklaste-kolhoosnikkude kongressil. Partei juhtnöörid on alati täpsed ja konkreetsed. Ja Iljühina oma kolhoosis viis neid väsimatult ja meetodilikult ellu. Vaimustas teisi ja vaimustus ise. Suure põhihulk erineb sellepoolest, et keegi ei ole sugugi rahul sellega, mis ta juba on teinud. Tahetakse teha rohkem, tahetakse mõõtmatult rohkem võtta eneselt ja anda riigile, anda kõigile.

Kirjanikkude esimesele kongressile oli tervitus Moskva oblasti kolhoosidelt. Kõnelesid kaks. Smirnova kõneles hästi. Niisamasuguse eduga võis kõneleda ka Iljühina. Kongressi saadikutele toodud suures korvis sotsialistlikkude põldude viljaga oli ka vili kolhoosi „Rabotnik'u" põllult. Kirjanikud nägid seda Iljühinat, ent ei teadnud tema nime. Ta seisis kõnetoolilt paremal

ja laia põllu annab partei algatuseks ja julgeteks pealehakkamisteks, ja kõik oleneb inimestest, ausast püüdest töötamisel ning veel sellest, et, tundes üksteise käevarsi, inimesed usuvad tõsiselt oma asjasse, armastavad teda kogu südamega ja püüavad üldisele heaolule nii suurtes riiklistes kui ka oma isiklistes asjades kaasa aidata.

Iljühina sundis 108 hektaari liivast maad andma seda, mida see maa aastasadasid ei annud. Kolhoos „Rabotnik" on saanud jõukaks kolhoosiks. Kuid Iljühina räägib tagasihoidlikult kolhoosnikkudele, et meie oleme alles 50 protsenti jõukad. Seda ta räägib õieti. Mitte kunagi ei tule rahulduda sellega, mis juba on. Meie töörahva pool. Ta tahtis ka tervitusega esineda.

Kolme nädala möödumisel sain osaks kõikide kirjanikkude nimel tervitada Iljühinat tema kolhoosis. Ma tervitasin teda ning kõiki kolhoosnikke ja naiskolhoosnikke, niisuguseid ehituid, rõõmsaid ja lihtsaid. Ma kõnelesin sellest, et jõukas elu, kuhu on nad juba õige kindlalt astunud, ei tähenda ainuüksi ainelist hüve. Jõukas elu peab olema kultuurne elu. Kõnelesin raamatutest, mis kirjutavad nendest ning kirjutatakse nende jaoks ja soovitasin neid raamatuid lugeda.

Nad ei vaielnud sellele vastu. Nad nõustusid heameelega, ainult seadsid üles õige pisikese tingimuse: et ma tõstaksin üles

küsimuse ilukirjanduslikkude kunstiteoste odava ja hulgalise väljaandmise ning maale raamatute saatmise kohta.

Kolhoosi pidul, mis on juba traditsioonilik ja igatsetav, millele valmistatakse südamlikumalt ja energilisemalt, kui kunagi valmistati enne kirikupühadele, kus nüüd kõigil on tõepoolest pidulik ilme ja kus kõik on riietunud kõige paremasse, ent külatüdrukud on siidiriietes, kuna vanaeided ei taha tüdrukutest maha jääda hulgalistes tantsudes, sellel pidul tunned end iseäranis rõõmsana ja kadestad lapsi, kes saavad pärast meid elama.

Puuduvad igavad näod, ärritavad nurisemised ja rahulolematus. Milline tsementeeritud kollektiivne jõud! Ei ole unustatuid ega väljaheidetuid, kellel puuduks rõõm.

Üles astub invaliid Antonov. Ta on närvihaige. Vanal ajal, kui karjasteks palgati kõige kõlbmatumaid, Antonovit ei oleks isegi karjaseks palgatud. Temal oleks olnud ainult üks tee: kerjamine. Ent temal on kuus last. Nende saatus? — Oleksid hulkunud ka mööda maailma, nagu hulkusin mina ja arvukas hulk minu vendi, — räägib Antonov. Ja see Antonov, üles astudes, tahaks öelda väga palju. Kuid haigus ei võimalda tal palju rääkida. Ta närvitseb ja kõneleb kokutades:

— Milline tänu nõukogude võimule! Milline tänu kolhooslisele elule ja sulle, seltsiline Iljühina!

Ja kuigi kõik teavad, mis eest tänab ta, püüab ta veel meelde tuletada. Seda teeb ta saadikutele teistest kolhoosidest, kes sõitsid pidule:

— Teie näete, milline haige ma olen? Ent möödunud aastal andis kolhoos mulle lehma. Ning kolhoos ei unusta minu perekonda. Annab mulle vilja, puid, annab...

Rohkem midagi ei saa enam öelda. Haigus vapustab teda, hääl väriseb, silmi tulevad pisarad. Teda julgustatakse, rahustatakse:

— Puhka, puhka...

Vapustav vaikuse silmapilk. Inimene tahab öelda midagi suuremat, kaaluvamat, ent ei saa. Kõik jäid vaikseks, isegi lapsed.

Äkitselt hüüab ta lahtitunginud häälega, häälega täis rõõmu, milles tunduvad pisarad:

— Elagu meie pidu... meie kolhoos, meie Iljühina! Minu laste poolt tänu teile ja parteile, kes juhib meid!..

Naabri, võistleva ja võistluses kaotanud kolhoosi esimees ei kõnele meelega enda lüüasaamisest. Ta ainult imestab, et „Rabotnik'u" põllud andsid igalt hektaarilt 21 tsentnerit kaeru ja et kolhoosnikud said iga töötuspäeva peale 5 rbl. ja 65 kop., 18 kilo kartuleid, 5 kilo loomatoitu, 11 kilo juurvilja ja kõike seda kaks korda rohkem kui möödunud aastal.

Liigutavalt ja selgelt astus üles vanake Potapova. Ta tunnistas otsekoheselt, et „kartis astuda kolhoosi", aga nüüd:

— Nõukogude võim andis mulle lehma. Ja minu poeg on — brigadiir.

Täiskasvanud noormees, koosoleku juhataja, see ongi tema poeg. Ning kui vanake ootamatult, ilma naeratuseta, piduliku, isegi ähvardava näoga hakkas tantsima, siis kõik tundsid, et see ongi tema rõõmu kõige sügavam väljendus.

Ent Iljühina istus laua taga ja kiitused, mis pudenesid tema pähe, ei tumestanud tema selgeid silmi.

Tõlkinud *A. Potter.*

Võtame eeskuju

Peaaegu pooled Pihkva linna elanikud tunnevad Anna Baskovit. Tunnevad teda väga hästi koduperenaised, kes valisid tema linnanõukogusse. Tunnevad „Schpagati" vabriku naistöölised, kes usaldasid tema hoole alla oma lapsed sõimedes. Tunneb teda ka maja, kus ta kindla käega juhib korda ja puhtust.

Siin on aed, mis Anna suutis võita lastesõimele, sellele kärarikkale lasteperele, kellest Anna jutustab nii suure õrnuse ja soojusega. Niiske liiv krudiseb jalge all, septembrikuu päikese tumestanud kuldne valgus pehmendab Anna teravaid näojooni, muudab nooremaks. Õhus hõljub õunte lõhn.

— Raske on oma tööst rääkida, — ja ei mäletagi kõike, mis tehtud kolme aastaga. Esiteks töötasin prostitutsiooni vastu võitlemise komisjonis. Sel ajal oli neid, kes ei näinud veel õiget teed meie uues, rikkas elus, — neid tuli juhtida õigele teele. Palju ja järjekindlalt oli tarvis seletada, tõendada ja tööle juhtida. Mitte kohe ei harjunud nad töötava eluga — oli tarvis järelvaatust nii kaua kui juba

tundsid, et nad kindlal jalal seisavad, enam kõrvale ei pööra.

Pärast tegi nõukogu minu ülesandeks tööliskorterid järel vaadata — kuidas töölised elavad. Kõige enne juhtusin „Metallisti" tehase töölise Ivanovi korterisse. — Elab niiskes keldriruumis. Nii ei kõlba. Tööline on riigi peremees, kuid elab keldris. Viisime Ivanovi teisele korrale, andsime valge kuiva korteri. Mõnel on korter kaunis hea, kuid magavad põrandal kuhjas. Et igal töölisel voodi oleks, selle saavutamiseks tuli leida abinõusid. Võidelda oli tarvis palju, selle üle ei nurise, sest ilma võitluseta elu ümber ehitada on võimata.

Tervishoiu sektsioon saatis mind shaktidesse, et seal võidelda puhtuse ja kultuurse elu eest. Ma pean mustust vaenlaseks, mis on jäänud vanast korrast. See on häbiks meile. Siin oli tarvis leida abilisi, kuid sarnaseid, kes mustust ja harimatust vihkasid, kes tundsid häbi sellest, et partei ja nõukogude valitsuse hoolitsemise peale vaatamata vabatahtlikult mustuses elavad. Leidsin aktiivi, organiseerisin sanitaar-rakukesed. Aktiivi hulgast kogusin vabatahtlikke sanitaar-inspektoreid. Leidsin sarnaseid shaktide esimehi, kes seda tööd takistasid. Iseäranis „Sacco ja Vanzetti" nimelise shakti esimees oli sellele tööle vastu.

— Pole minu asi, võidelda puhtuse eest. Las elab igaüks nii kuidas tahab, — toonitas ta.

— Sa ei ole peremees, — räägin talle. — Hea peremees peab muretsema iga asja eest.

Seda rääkisin ka linnanõukogus. Oldi minuga nõus, vallandati esimees kohalt — selgus, et tal veel teisi vigu oli.

Kord olin laste konsultatsioonis. Vaatan, emad tulevad lastega arsti vastuvõtmisele. Ühel lapsel on nägu nagu hernestega ülekülvatud, ja teine tantsib ema põlvede peal ja sirutab käekesega haige naabri poole. Läksin linna tervisosakonda. —See ei kõlba, — räägin, — et haiged tervete lastega ühes on — võib haigust edasi anda. — Kohe eraldati haiged tervetest.

Aasta pärast pandi mind lastesõime juhatajaks. Siis algas mul päris elu. Esiteks kartsin, et ei saa selle tööga hakkama. Nõukogus julgustati: — Alguses aitame, küll pärast saad üksinda selle tööga korda. Nii oligi. Tööga tutvunedes algasin kohe looma oma toitlusbaasi. Lapsi oli mul pool sada. Lapsed on emale kõige kallimad: kui mulle usaldati lapsi, siis seda usaldust on vaja ära teenida. Muretsesin aia ja juba tänavu suvel keetsin oma aia marjadest 200 kilogrammi keedist, kuivatasin õunu. On meil ka juureviljaaed. Varustuse osakonnast olen suutnud välja pressida üht-teist produkti. Peale selle kasvatame siga, kanu, kodujäneseid. Sarnase toidubaasiga kindlustame lastele toitvad, maitsvad sõõgid. Nüüd on suurem mure, et kõik lapsed ühte kohta paigutada — senini olid kahes majas. Sõimedele pühendan palju oma aega, — nendesse on kõik mu mure ja hool koondatud. Kuid leian aega ka töö jaoks nõukogus. Hiljuti kogusin oma sõime töölised ja läksime linna hüveolu looma — istutasime puid, et oleks puhas ja rõõmus elada.

Olen oma töös rahutu. Kui midagi tarvis on, siis ei jäta enne, kui sihile saanud. Mu poeg, kes vabrikus töötab, ütleb tihti:

— Miks sa, ema, nii rahutu oled, alati on sul mured, alati on sul midagi tarvis.

— Mitte minule, — räägin, — ei ole tarvis, pojuke, vaid lastele, et neil oleks parem elada, et nad kasvaksid terveteks, tugevateks inimesteks. Nendest muredest on mulle ainult rõõmu. Olen palju vaeva näinud. Juba enne revolutsiooni jäin kahe väetikesega üksinda ilma meheta. Töötasin päevilisena, et toita peret. Oma lapsed kasvasid lastemajas üles. Nõukogude valitsus kasvatas nad suureks ja hoolitses nende eest, — nüüd on minu kohus nende laste eest hoolitseda ja kasvatada. Alles nüüd, viiekümnetes aastates, algas mul täiuslik, uus elu ja töötama pean nii, et häbi ei oleks teiste ees. Oma tööst pean aru andma emadele, kes oma lapsi mulle usaldasid, ja nende ees, kes valisid mind nõukogusse, et tööliste nõudeid täita. Kui nad peale minu aruannet ütlevad: õieti oled sa töötanud, Anna, siis need sõnad on mulle suureks kiituseks ja auks.

Laste jalgade müdin teeb Anna jutustusele lõpu. Kerge sammuga astub ta majja, et ülevaadet teha laste magamaminekul. Tõnsjalgne poisike jookseb kerge, rõõmsa kilkamisega Anna juurde.

— Mis sa ripud mu kaelas nagu kaelakott, — tõrjub ta naljatades poisikese eemale.

— Ma ei ole kaelakott vaid Jüri Bragin, — teeb poisike tähtsalt märkuse.

— Kas kuulete! — pöörab Anna minu poole. — See tunneb end juba nõukogude kodanikuna, — kõigile annab vastu hoobi.

Juura elab sõimes juba viiendat öö-päeva. Ta ema on haigemajas, kuid teiste hoolde last ei usaldanud, — tõi siia.

Selles ema suuremas usalduses, et ta haigemajasse rahulikult läks, kindlasti uskudes, et ta poeg usaldavates kätes on, — selles seisab Anna töö kogu hinnang, kes armastades kasvatab meie lapsi — meie tulevikku.

U. V.

Esimene detsember türmis

Vene tänaval, vastu vene kirikut seisab kõrgete kivimüüridega vana rootsiaegne ehitus, millele Eesti demokraatliku vabariigi valitsus nimeks pani: „Tallinna eeluurimise vangimaja", kuhu ta sajad töölised kõdunema määranud.

Selles piinakojas valitseb alles varajane hommikurahu, mille vaikuses kuuldub poolpimedatest väikestest ja niisketest kongidest magavate vangide tasane hingamine ja üksikud hoiged.

— Koridoris, trellide juures kostsid pikad lohisevad sammud ja keegi hiilis vahetevahel läbi trellide kongi. See oli naisvangivaht Eller, kellele harjumuseks oli saanud esimese kongi trellide lähedal, mille taha poliitvangid olid paigutatud, valvata. Siin olid ju need kartust äratavad olevused, kes müüri võisid läbi murda ja vabadusesse ronida, nagu möödunud aastal neljandast kongist kuus naispolitvangi tegid. Sarnast sündmust kartes ei lasknud Eller esimest kongi minutikski silmist. Kella seier näitas pool kuus. Vaht andis äratusvile, mis õudselt müüride vahel vastu kajas. Kongides algas liikumine. Roidunult riietusid vangid, sahinal tõsteti narid põhukottidega üles ja seati seinale löödud puu külge kinni.

Mõni jäi veel uimaselt narile lamama, kuid peagi kostus naisvahi kriiskav hüüe:

— Ruttu maast üles! Varsti tuleb ülelugemine, kes siis korras ei ole, saab kartsa pandud!

Uniselt ajasid needki endid üles ja peagi oli kong päevaseks elamiseks korda seatud.

Töötoas kuuldus juba kolin ja vangide jutt, mis täna iseäranis ärev näis olevat. Sealpool koridori otsas oli viies, valge ruumikas kong, mille aken vastu tänavat oli, kuhu riigi raha raiskajad ja vangimaja valitsuse pailapsed olid paigutatud. Nende kongi uks avati peale äratusvilet kohe ja ei sulutud tervel päeval. Nendele prouakestele, kes ülemusele vangide saladusi teada andsid, anti vaba võimalus kongi ja töötoa vahet käia.

Vaht lähenes neljandale kongile, kuhu uulitsanaisterahvad olid toodud. Seda momenti kasutas üks viienda kongi elanikkudest, kes ärevalt meie esimese kongi trellide juurde jooksis ja sosinal hüüdis:

— Väljas lastakse! Püssipaugud on meie aknast selgesti kuulda! — Selle peale lükkas ta meie kongi vastas oleva koridori akna lahti ja kadus kiiresti töötuppa.

See iseäralik sosin pühkis roidumuse. Hinge kinni pidades jäime kuulama. Tõesti, läbi lahtise akna kõstsid püssipaugud, nii lähedal, nagu oleks vangla hoovi peal lastud. Vahel tihedalt — siis jälle harvemalt.

— Revolutsioon! — hüüdis Alma rõõmul säravail silmil.

— Teie teate? — küsis vaht kohkunult.

— Eks teie kuule, mis väljas tehakse, — naeris Alma ärritatult.

Siis alles märkasime vahi ärevat olekut. Ka vanem naisvaht Tammik ilmus kahvatanud ja hirmunud näoga.

Oodati päevast vahetust, see ei ilmunud, mille tõttu ka vange üle lugema ei tuldud.

— Mis see tähendab? Väljas peab tõesti midagi iseäralikku olema! — küsisime üksteiselt. Aimasime, kuid kindlat vastust ei võinud keegi anda.

Püsside paugud ei vaikinud, tumeda raginaga kajasid nad müüride vahel vastu.

Üks vangidest, kes kantseleid kraamimas käis, jooksis vahi keelust hoolimata meie trellide taha ja seletas hingeldades:

„All tapitoas on vahid ärevad... vangimaja ülem on prii-ülikonnas... jookseb kantseleis akna ja telefoni vahet. Telefon on rikkis... ei tööta... tänavalt kostab jooksmine... kära ja püssipaugud.

Selle teate peale põlesid kõikide silmad. Nüüd oli meil selge. Seal tänavatel läheb verine võitlus kodanluse ja proletariaadi vahel, kuid meie olime vägivaldselt võitlusrindelt ära kistud. See tunne, et olime praegusel momendil, mil meid võitluserindel kõige rohkem vajatakse, kodanluse poolt ajutiselt jõuetuks tehtud, rõhus väljakannatamatuseni rinda. Kramplikult haarasin trellidest kinni, kuid

need raudlatid ei paendunud. Jalutasime kui lõvid puuris, ainukene tung rinnus: saaks seltsimeestele appi minna! Saaks võitlusest osa võtta!

Kell 7 ilmus vahetus. Tuli ülelugemine. Vahtidel olid vagased tallenäod ees, ei kopitud seinu ega karjutud meie peale nagu harilikult enne.

Korrapidajaks jäi naisvaht Greisberg, kelle õde viiendal aastal Narva vangimajas politsei poolt surnuks piinati. See inimene tundis häbi, et selle klassivõitluse väerinnal õde oli langenud, mille pärast oma nime Greismanniks muutis. Vangide piinamisega püüdis ta ülemusele näidata, et tal õega mingit ühist ei ole.

Sel päeval oldi meie vastu iseäralikult lahked ja sõbralikud. Kongiuks avati ja ei suletud niipea. Vabalt jooksime koridori ja ronisime aknale.

Vanem mees-vangivaht Mihkelson, kelle lõbusam ajaviide oli vangisid kartsas piinata, tuli üles naisvangide poolele. Meid akna peal nähes ütles maheda häälega:

„Lapsed, ärge ronige akna peale, mõni kuul võib teid trehvata ja võite surma saada."

Imestamisväärt naljakas oli sellelt timukalt Mihkelsonilt niisuguseid sõnu kuulda, kes muidu alati kisendas: „Kas teie, kuradid, saate akna pealt maha!" ehk — „Seitsmeks päevaks kartsa!" Ja siis mõne minuti pärast leidiski akna juures olija ennast kartsas. Täna oli see siniste prillidega ja ühesilmaga Mihkelson kartsa hoopis ära unustanud.

Kasutasime ära vangivahtide kabuhirmu, jooksime vahel akna peale, kuulatasime ja ootasime sündmuste edenemist.

Saabus lõuna. Kuuldusid veel mõned üksikud paugud ja siis jäi kõik vaikseks.

Õhtu eel saime teada, et ülestõus on maha surutud... Ei tahtnud uskuda... — Määratu valu valdas meid kõiki...

Õhtul saime uuesti vangimajast, topelttrellide seltsimeestelt teate, et väljas on suuremad arreteerimised, uusi seltsimehi on topelttrellide taha toodud.

Järgmisel hommikul saime topelttrellide seltsimeestelt salatelegrammi, milles teatati, et arreteerimised kestavad edasi. Sama päeva lõunal toodi meie kongi sl. Vakmann, kelle pojad arreteerimise puhul kohe koha peal maha lastud. Ta oli haige, jalad paistetanud, kuid täiesti rahulik.

Järgmisel päeval kella nelja ajal tuldi talle järele. Külma rahuga tõusis ta põhukotilt, kus ta kogu aja lamas, riietus ja läks. Ukse juures pööras ta ringi ja ütles: „Elage hästi, seltsilised, ja viige mu omaksetele tervisi."

Siis kadus ta vahtide vahel.

Valuga vaatasime mahalaskmisele viidavale järele, kelle juures enne surmamist sõjaväljakohtu kometimäng ära peeti. Kuid tema ei jäänud ainukeseks, keda sealt viidi. Samal päeval toodi Anette Almann, keda kaks ööd järgimööda kaitsepolitseisse veeti, kust ta piinatuna tagasi toodi. Kolmandal õhtul viidi jälle ja siis ei tulnud tema enam...

Nendele kahele järgnesid seltsilised Juuli Kopti, Soans ja Toban. Nad teadsid, et neid mahalaskmisele viiakse, kuid nad läksid julgelt ja külmavereliselt. Iseäranis külmavereliselt lahkus sl. Toban. Ta ütles:

„Mis nad minust vanainimesest ikka saavad, las tapavad, — noored jäävad järele, kes vanade eest kätte maksavad."

Seltsimehed topelttrellide tagant teatasid, et ka neile tuuakse uusi arreteerituid juurde, keda õhtul pimedas jälle ära viiakse.

Vangla oli muutunud surmaviidavate läbikäidavaks kohaks. Igal õhtul mürises auto raudlattidega ülelöödud raske tammepuuvärava ees, mis roostetanud võtmega raginal avati, ja õudselt kostsid sõdurite rasked sammud, kes viisid meie seltsimehi tapale.

Vangimaja valitsus oma teenijaskonnaga oli kodanluse võidu peale kindel. Nende toorus muutus veel jõhkramaks, kui enne esimest detsembrit, kuid vangid teadsid ja kogu töörahvas teab, et kodanluse võit on ajutine. Revolutsioonituld ei kustutatud esimese detsembri ülestõusu mahasurumisega, ta hõõgub sügaval töölisklassi põues ja kasvatab iga võitluses langenud seltsimehe asemele sajad uued võitlejad. Kord tuleb aeg, mil see hõõguv säde punase leegina lõõmama lööb ja hävitab kodanluse, mis esimese detsembri langenute viimane soov oli. Nende langenute hauakünkal saab lehvima töölisklassi võidumärk — punane lipp.

Elagu töölisklassi võitlus valges Eestis! Elagu tulevane nõukogude Eesti!

Netti.

Kiri emale

Ema, kas kuuled sa Eestimaa pinnale
hüüet, mis rõõmustab südant ja meelt,
laulu, mis sinugi väsinud rinnale
rõõmuks, sest selged meil päevad ja helged on teed?
Laulus ei kaeba ma möödunud muret,
raskust, mis kunagi koormanud mind.
Meelest on läinud mul ahastus, surved;
laulan kui lõbusam laululind.
Siin on mu kodumaa, siin on mu päike,
igatsen ainult veel emake sind.
Siin on mu kallim ja pojake väike,
tuleks kord sinagi vaatama mind!
Oota veel pisut, mu emake kallis.
Piirid ja vahid — kord kaovad kui uni;
punane lipp, tean, on sinulgi valmis.
Rinnale peida ta, varja seal kuni
tormide keerises tõstad ta üles — töörahva pinnal
olen siis jällegi mina su rinnal.

Hellen Kochberg.

Ellen Sõnajalg

Kollane nöör

(Järg.)

Särav suvehommik. Päike nagu laotaks suurt soojust hõõguvat vaipa üle maa, ise ikka kõrgemale ja kõrgemale kerkides.

Kari läheb karjamaale. Ukse ees pingil istub vanaema Kukuschkina ja loeb üle silla minevaid lehmi: „68. Talvel oli neid 70. Kevadel lõppesid kaks lehma üheteise järele... Eks seal olnud hooletus põhjuseks. Arst toodi alles siis, kui enam mingi abi ei aidanud...“

Kukuschkina näeb, kuidas töölised üksteise järele sepikoja ette koguvad. Jõe poolt tuleb ka lastesõime Hilda pesukorviga ja hakkab laste pesu nöörile riputama. Naised kannavad piimanõusid jahutamisekambri. Emad tulevad, väikseid mudilasi süles kandes ja kaovad majja, kus asub lastesõim. Ülevalt avatud söögitoa akendest levib vastselt ahjust võetud leiva lõhna. Kusagil saetakse puid. Sepikoja ees seisvatele meestele seltsivad naised. Kõik vaatavad oodates suure maja poole. Päike vaid kerib end ikka kõrgemale õhu sinavas avaruses.

— Miks ei lähe nad täna tööle? — mõtleb Kukuschkina. Kuidas nad aega raiskavad! — Kukuschkina silmi ette kerkivad pildid minevikust. Ta elab selles endises mõisas juba 40 aastat ja on mõisnikku orjates siin igasuguseid raskusi üle elanud... Oi, siis pidi alati enne päikese tõusu talli juures olema. Selleks ajaks oleks juba söögivahe tehtud olnud.. Ja, siis nõuti tööd. Aga tasuks oli sõim ja närune ning pool näljane olemine. Tuli revolutsioon. Kadus härra... Kodusõda möllas; metsades ragisesid püssid, tärisesid kuulipildujad. Valged... Samal sillal lasid maha Kukuschkina vanamehe ja kaks mõisatöölist. Puuaiaga piiratud haud asub siinsamas — jõekääru sees... Üks poeg ja tütar põgenesid siis kaugele Venemaa südamesse. Vanaema pole neid enam näinud. Teine poeg Nikolai, kes valgete eest saepuruhunnikus peidus oli, istub praegu sepikoja juures ja paistab päikese käes selga. Miks ei lähe nad tööle? Nüüd on juba oma töö ja hool, kuid neil aega maa ja ilm...

— Hilda, miks täna tööle ei minda? — hüüab vanaema Hilda poole, kes tühja pesukorviga minema hakkab.

— Ei tea, — vastab see ringi vaadates, — mina olen ammugi tööl. Alfred! — hüüdis Hilda meest, kes õuel seistes mingit vitsa põlve ümber keerutab. — Miks te tööle ei lähe?

— Pole peremeest, — sosistab Alfred käsi toruna suu ees hoides, et ainult Hilda üksi kuuleks. Möödus parajasti Anna Tuulik tuhaämbrit käe otsas kandes, mille suurde tünni tühjaks kallanud.

— Peremeest? — kordas ta Alfredi sõnu. — Mis peremees see on, kes lõunani magab, ööset el aga naistega ringi kolab. Käige tööle, mis peremeest teil vaja! Näe meie kõik töötame ilma peremeheta.

— Tuleb vist minnagi, — arvas Alfred ja seadis sammud sepikoja poole.

— Oot, ma põrutan uksele, — ütles Anna maja poole minnes.

III

Valjust koputusest uksele ehmus Paul unest. Kähku hüppas ta voodist, ajas püksid jalga ja tõttas ust avama. Ukse taga polnud kedagi. — Tont võtku! — kirus Paul. — Kauaks jäin magama. — Pahaselt lükkas ta eesriide kõrvale.

— Nähtavasti ootavad juba kõik tööle saatmist. — Rahutu sumin kuuldub kolhoosnikkude seas. Paul ajab määrdinud sinise pluusi selga ja ruttab välja.

Kui Bendel traktorisarani jõudis, hüüdis teda traktorist Peeter Hein, kes ühes üliõpilase Päärikesega ja tallimees Tooneliga traktori ümber askeldasid.

— Noh mis on? — jäi Bendel sara uksele seisma.

— Nahvta ja petrooleum on lõppemas. Teatasin sulle juba nädal tagasi sellest. Kuid tagajärgi pole märgata, seda esiteks. Teiseks, meie ei tea kuhu niitma minna, kas Halliniidule või Kõinule?

— Halliniidule ikka! Seal ristik küpsem, — seletas Paul. — Jäta täna traktor puhkama ja pane niidumasin käima. Petrooleumi ma muretsen. Toonel, on hobused korras? Niidumasina ette tulevad Mitja ja Mustlane.

— Alati valmis! — hüüdis Toonel end sirgu ajades ja kätt pioneeri moodi hoides, mille juures ta terav kitsehabe nagu kulunud ahjuluud naljakalt õhku tõusis.

— Mis siis muud kui lähme heina maha lööma, — lausus Päärik Toonelile silma pilgutades.

— Vaata kurjasid, või mind maha lööma, — keeras Hein end kiiresti meeste poole. — Usute, et see nii kergesti lähebki! — Heina tumesinised silmad välkusid rõõmsalt päevitanud näos. Kehast, mis kasvult üle keskmise, hõõgas tervist ja jõudu. Bendel vaatas ta tugevaid väljaarenenud lihastega käsivarsi ja teda riivas kerge kadeduse tunne. Ta tundis enda lihastes lõtvust ja kogu keha oli kuidagi roidunud. Pööras silmad pargi poole ja tundis äkki, et kõrvalestad kuumendavad. Pargis seisis Leeni mudilaste karja ees, kes hoolega tema liigutusi jälgisid.

— Üks, kaks, kolm, neli! Üks, kaks, kolm, neli!.. — Lapsed tegid sporti.

— Kena eit see Leeni, eks ole? — lausus äkki Päärik Bendeli poole pöörates.

— Jah, kaks aastat juba meie kolhoosis, kuid pole veel kellegi õnge hakanud, — hirvitas Toonel.

Paul astus sõnalausumata edasi sepikoja poole.

— Hei, kaua teie konutate seal? — karjus brigadiir Raudsepp. — Päev suures lõunas juba, kuid nemad muud kui jamavad. Ega sel aastal hein ise meie ette maha lange.

— Mis sa kisad! — pahandas pikaninaline kondine eit. — Just kui pasun. Kas sul kõige suurem valu... — Siiski hakkas eit, reha selga upitades, kõige eel sammuma. Põllutööbrigaad läheb heinale. Aiabrigaadi ees läheb aedniku naine, lühike ja paks nagu haavakänd, rohuaia poole. Lähevad umbrohtu kitkuma.

Ilusad ilmad aitasid kaasa, et hein siiski õigeks ajaks koristatud sai, kuigi kohe rukkilõikus algas, kui viimane hein kokku saadi. Bendel käib ikkagi Nande pool, vahest jalutab ilusa valgeverelise Mariega. Leeni vastu on Paul viisakas. Ta isegi ei naera ega hulla temaga nagu teistega. Räägib temale usaldades kolhoosi puutuvatest asjadest. Kui kuhugile sõidab, toob võtmed Leenile; palub kirjad tema äraolekul vastu võtta. Leenigi muutub usaldavamaks. Nende vahel valitseb hea seltsimehelik vahekord.

— Tädi Leeni! Tädi Leeni! — hüütakse akendest, ja väiksed suruvad oma nöbininad vastu ruute loperguseks. Nende käekesed sibavad, silmakesed säravad. — Tädi Leeni, võta mind!

— Mis sa oskad enam neile öelda, — ikka lapsed alles üleval! — pahandab Leeni Hildaga õuel seistes. — Kui mitu korda olen ma seletanud, et lapsed peale sõime kohe magama pandaks. Millal saaks niikaugele, et antaks lastemaja, kus lapsed ka ööbivad.

— Ei mina küll selle vastu ole. See oleks ju päris õnn kohe, — lausus Anna Põldemaa trepinurgal istudes ja saapapaelu lahti päästes.

— Näe jalad paistes, — näitas ta saapast vabanenud jalga. — Päev otsa jookse lehmade järele nii, et jalad lõõvad tuld. — Aga sina, Leeni, käisid ju raioonis selle lastemaja pärast, mis seal sellel alal on tehtud?

— Maja on valmis vaadatud, tuleb vaid remont teha. Maja kuulub aga teise osakonna alla.

Päike nagu punastav poisike, keda ema vallatuselt tabanud, taganes ikka kaugemale, — lõpuks kadus ta pikkamisi silmapiirilt punetavatesse pilvedesse, mis nagu suurte hiigla kibuvitsaõitega ülekülvatud kangad laiadeks, pikkadeks igatvärvi lintideks valgusid.

— Huu, vilu — väristas Leeni õlgu ja jooksis kiiresti maja poole. Uksel põrkas ta kokku Bendeliga.

— Ah seltsiline Teder! — peatas Paul Leenit. — On sul minut aega minu jaoks? Homme pean sõitma linna. Oleks teha mõned korraldused ja anda võtmed sinule. Tule minu poole! — Käterätt õlal, seebitükk käes seisis ta vastust oodates.

— Kas praegu kohe?

— Ei, — sõnas Paul veidi kohmetanult.

— Praegu lähen jõele pesema. Siis karjalauda juurde. Vast võiksid tulla tunni aja pärast.

— Hea küll. Tulen tunni aja pärast, — lausus Leeni trepist üles lipates. Üleval koridoris asus Leeni tuba ühisköögi kõrval. Keetja abiline tumm Liide istus köögiukse juures ja kooris hommikuks kartuleid valmis. Suures kaheämbrises katlas valendasid puhtad kartulid, nagu munad mõne hiiglalinnu pesas.

— No mis sa vaenlasekeha sellest ümber ajasid! — tungib kriiskav hääl Leeni kõrvu. — Siga, niissuke! — kostavad rihmaplaksud ja poisikese kähisev nutt...

Seltsiline Kolgits õpetab poega...

Leenil on halb tundmus. Heameelega läheks ta appi poisikesele. Ei, tingimata vaja väikene sõime tuua. Varsti hakkab väikestki peksma.

Leeni toas on ruumi ainult voodile, lauale ja kahele toolile. Hulga ruumist võtab oma alla ukse kõrval asuv pliit.

Endine mõisa maja pole praegusele kolhooslisele elule vastavalt ümber ehitatud. Leeni laseb rinnuli aknale. Väljavaade on ilus. Pargi puude vahelt lookleb jõgi sula terasena praegu särades. Kaugemal suurel liivasel platsil mängitakse käsipalli. Nagu noor vallatu kass hüppab pall üle võrgu käest kätte. Heliseb naer, hõisked, laul. Uste ees pinkidel istuvad vanemad kolhoosnikud juttu ajades. Keset õue istub kolhoosi varanduste vaht Hektor, pea püsti, kõrvad erksalt valvel. Iga kahtlane krõbin sunnib teda hoolega ümber vaatama. Iga võõra lähenemisel kargab ta turi vihaselt püsti ja ta asub hiigla sõjakisaga võõrast kinni pidama, keda tema terav silm kolhoosile hädaohtlikuks peab. Ainult mõne kolhoosniku kutsuv ja tõrelev hääl võib teda eemaldada. Pikkamisi võõrast ikka silmas pidades longib ta siis tasakesi vanale kohale ja asetab altkulmu piiludes pea käppadele.

Majast väljub Peeter Hein ja sammub pargi poole. Leeni saadab silmega tema tugevat nooremehe kuju. Leeni näeb, kuidas teda noored ümber piiravad. Juba on tal gitarre põlvedel. Varsti kostavad mahedad helid põriseva passi saatel. — Lähen kah parki, — otsustab Leeni. Kuid meeldub pressraud, mille pani kõõgipliidile soenema. Leeni läheb raua järele. Varsti on tal kleit triigitud, õmbleb siis kleidile valge krae peale ning riietub ümber. Viskab kerge villase salli õlale ja väljub majast. Seal meeldub talle, et lubas ju Pauli poole minna. Keerab tagasi ja koputab viimase uksele.

Paul kuulab raadiot. Leeni tulekul tõuseb ta kähku üles.

— Ilus muusika läheb praegu. Tahad kuulata? — Paul ulatab kõrvaklapid Leenile. Ise istub laua veerde ja hakkab kokku võtma mingisugust arvet.

Leeni kuulab. Läheb „Karmen". Leeni on seda kirglist ooperit ennem kuulnud. Ah tühja! Leeni vabastab klapid kõrvadelt. See nagu ei oleks täitsa omane muusika. Meie muusika peaks kuidagi teistsugune olema, rohkem elujõulist paatost.

— Noh, seltsimees Bendel, millised ülesanded sinu äraolekul mul ees seisavad? — Leeni seisab vastust oodates.

— Kohe, Leeni! — Paul tõuseb kähku üles. Tõmbab sahtlid lahti ja lükkab kinni, käed värisevad närviliselt. Otsib laualt, taskutest...

— Ei leia, Leeni... Olgu... Ma toon ise homme hommikul kõik mis vaja sinu kätte... Ega sa veel ära ei lähe? Ajame natuke juttu... Istu, vaat siia, — vajutab ta tõrkuva Leeni toolile. Leeni tunneb palavaid käsi õlgadel. Ta teeb katset uuesti tõusta.

— Ega sa, Leeni, mind ometi karda? — Istudes Leeni vastu toolile, püüdis Paul haarata Leeni käsi. — Ah sa ei luba mulle oma käsigi!.. Miks sa nii külm alati oled... nii asjalik?.. Olen ma sulle võõras? Või paha teinud? Ah Leenike! — Pauli silmad põlevad... Kuum õhk puudutab Leeni nägu. Ta tahab tõusta ja minna, kuid äkki põletavad suudlused ta nägu, kaela, käsi... Leeni rabeleb, tõukab Pauli kõige jõuga eemale. Jookseb uksest välja, silub ärritatult kätega sassi läinud juukseid ja kortsunud kleiti. Kii-

resti läheb ta trepist üles. Kui nüüd keegi näeks, missuguses seisukorras ma esimehe toast välja tulin... See mõte ajab vere palgesse... Leeni läheb tuppa ja langeb pettunult voodi. Missugune jõledus! Jällegi seesama igal pool... Nagu kollane nöör venib see läbi elu. See oli kodanlises Eestis. See on ka siin... Kui alandav... Ta läks Bendeli juurde kui seltsimehe juurde, kõige paremate tundmustega ja jällegi, ja jällegi... See vana inimene istub veel ka siin seltsimeeste sees, kuigi ühispõldudel veerevad traktorid, kombainid juba... Uus elu hoogab meie ümber, kuid inimesed ei ole veel sisemiselt ümber kasvanud... Meeste- ja naisterahva vahekordades on veel palju vanailma jäänuseid... kõik keeb Leenis. Ta tahab kisendada: kadu vanale! — Ta tunneb endas seda uut, kuid ei oska seda veel konkreetselt ette kujutada. Uksele koputatakse.

— Sisse! — hüüab Leeni kohkunult. Kes veel nii hilja peaks tulema?

— Tere Leeni!

— Alma! sina... — Leeni hüppab põrandale. Naerdes surub Alma oma õitseva põse vastu Leeni nägu.

Elav värske nägu, naervad mustad silmad tugevate kulmude alt vaatavad talle vastu.

— Kuidas ja kust sa siia nii äkki sattusid?

— Ikka, ikka lõuna poolt, — naeris Alma. Leeni meeleolus kaovad tumedad varjud. Alma lõbus meeleolu ajas nad laiali.

— Võta ülijakk ära ja ole kui kodus, — seletas Leeni. — Ma lähen otsin vähe kehakinnitust.

Alma on Leeni sõber juba sellest ajast, kui nad Eestis 1921. aastal türmis istusid. Kui Leeni pantvangina Nõukogude Liitu vahetati, jäi Alma veel türmi. Kuus kuud hiljem põgenes Alma peale türmist vabanemist üle piiri. Praegu elab ta Rostovi lähedal ühes suuremas põllumajanduse kommuunas. Siia sõitis ta oma mehe järele, kes üksikmajapidamisest ei suutnud lahkuda. Alma jutustab kommuuna elust. Aeg kaob kiiresti. Kui nad voodisse lähevad, sõnab Alma:

— Näe koit punastab juba, vist häbi pärast, et meie ei maga. Aga üldse ma ei tahagi magada! — viskab ta kiirel liigutusel teki pealt ja hüppab põrandale. — Sinu tuba on nii kitsas ja umbne minu suure rõõmu jaoks, mis lõõmab rinnas, — seletas ta.

— Oled vist luuletajaks hakanud, et sul rinnas nii lõõmab.

— Ei, — lausus Alma. — Ei püsi mul kannatust selleks, et istuda sulg tindiste sõrmede vahel ja vedada rumalaid halle või siniseid kirjamärke paberile. Armastan elavat keevat elu, kus ise kaasa vehklen, et aurupilved pea peal kokku löövad. Lähme välja teie kolhoosi vaatama! Lõunase rongiga sõidan edasi. Tead, kõik peab minema kiires tempos. — Ja juba oligi ta riides ja uksest väljas. Leeni järgnes temale pead raputades.

— Vaat, sõitis mulle tuulispea!

Kuked laulsid üheteise võidu. Muidu oli õues veel kaunis vaikne. Pargis häälitsesid linnud. Nad läksid läbi pargi kabeli suunas. Surnuaia kohalt kerkis paks udu. Samuti all orus jõe peal. Nad jäid seisma mäerinnakule, kus avanes vaade kogu kolhoosi hoonetele ja põldudele. Teine pool jõge, kääru sees seisis vana koolimaja. Mäel asuva kabeli värvilisel klaasil sirendasid tõusva päikese kiired. Kolhoosi õues kostus kell. Pea ilmusid uniste nägudega naised ustest ja kadusid lüpsikud käes lauda poole.

— Kuidas teil kolhoos töötab? — küsis Alma.

Leeni jutustab endi saavutustest, vigadest, puudustest.

— On esimees tubli?

Leeni tunneb, et punastab. Eilaõhtune sündmus kerkib silmi ette. Kas rääkida Almale? Ta otsustas kõnelda. Alma kuulas kortsus kulmul oma ette maha vaadates. Tasa kõneledes lähenesid nad sillale ja jäid üle käsipuu vette vaadates seisma. Tuhandevärviliselt särasid kastepärlid kalda rohus. Jõgi virvendas pika halli teraslindina, kus kaugemal kääru päikese kiired vikerkaari värves tantsisid. Kuid kumbki varajatest rändureist ei märganud praegu seda ilu. Nii olid neid mõtted vallanud.

— Mind on alati vaevanud meeste mitte seltsimehelik ülespidamine. Mõnda seltsimeest, kui see vahvasti enamlikult välja astub, olen vaimustuses valmis kohe suudlema, ilma et meelde tuleb, on ta meeste- või naisterahvas. Mehed aga on suures enamuses teised. Nad püüavad ilusale noorele naisele, kuigi see on hea parteiseltsiline, mehe kirega läheneda ja see alati alandab mind ja mul on siis kahju, et olen jällegi ühe seltsimehe kaotanud... Nii on see veel... Veel nagu ei oleks uusi inimesi olemas ja mul on sellest tihti kurb meel...

Kaua vaikisid mõlemad. Lustilise Alma suu oli kõvasti suletud ja kulme vahel sügav korts. Viimaks lausus ta;

— Nad on siiski olemas, need seltsimehed. Olen neid näinud väeliinil, kaevikutes, kus lamasime külg külje kõrval, vaenlast oodates. On neid mujalgi. Kuid on ka teisi, kes veel vanade eelarvamiste vangis, ehk vanakorrast pärandatuid haigeid. Kuid kes võidab? — Leeni! Vähe on neid kes halba näevad selles, millest sina haavunud oled. Võib olla peab nii olema. Võib olla on kõik tühi unistus, — tõstis Alma pea püsti. — Inimesed elavad, aga sina vaatad pealt nagu puust nikerdatud Buddha jumal. Kas ei ole õigem rõõmsalt töötada, oma ülesanded ühiskonnas täita, kasutades silmapilke, rõõmsalt armastada ja surra.

Alma suu ümber mängib kelmlik muige ja uurides vaatab ta Leeni silmi. Leeni kuulab, silmades virvendab tusk.

— Ei, Alma, ma ei nõustu sellega. Ma mõistan ainult ühte. Töölisklass, kes on suuteline looma kõige tugevamat, võimsamat tehnikat, tööstust ja majandust maailmas, on suuteline ka looma kõige suuremat, sügavamat ja puhtamat armastust mehe ja naise vahel, mis pole sarnane ühelegi endisele, vaid hoopis midagi uut, ilusat. Ma ei tea ainult veel, kuidas see kõik sünnib, kuid olen kindel ainult, et nii ta ei jää, nagu ta täna on.

— Ka mina olen kindel, et see nii peab olema, — hüüab kõmisev passihääl, ja Peeter Hein astub sillale, käes mingisugune kompsuke. Ta seisab naeratades kohmetanud kõnelejate ees.

— Ärge kohkuge! Kuulsin ainult viimseid sõnu. Pole aimu, millest jutt. Andke andeks, et eksitasin! Ta astus silla otsast alla jõele ning hakkas seal oma pluusi pesema.

— Sina, Leeni, ära anna minu sõnadele mingit tähendust, rääkisin ainult sellepärast nii, et tahtsin näha, mis sa ütled, — seletas Alma kui nad kodu poole läksid.

IV

— Oder on valminud. Homme tuleb niiduga algust teha, — ütleb brigadiir Raudsepp Bendelile, ukse ees lahkudes. Bendel läheb punasesse nurka, kus parajasti spordiringi harjutus oli. Muusikarütmi järele keeravad end noored kehad, sirutavad käsi ja jalgu, plikad ilusad ja saledad. Leeni istub aknalaual ja vaatleb. — Nagu Buddha jumal, — mõtleb ta enda kohta. Leeni tervisline seisukord ei luba täna teha sporti, kuid vaadata on huvitav. Leeni vaatab noori õitsvapalgelisi elavasilmalisi noori, kes ei häbene oma katmatut keha, nagu häbenes tema oma esimese nooruse päevil. Vabalt ja julgelt lähevad noored seltsis sporti. Kõik on nii lihtne ja loomulik. — Kuidas ma enne seda ei näinud, — mõtleb Leeni ja imelik kerge rõõm valdab teda. Siin kasvab meie tulevik. Paenduvad noorte liikmed marsi taktis.

Sport on lõppenud. Varsti tulevad sportlased ümberriietunult tagasi. Ilmuvad ka Nande Veera Semjonovaga. Algab näitemängu „Punase Lipu" proov, sest noored tahavad koristusehoogtöö lõpuks pidu toime panna. Juba käibki salk noori laulides ringi.

Veera Semjonova on preili sots ja harjutab tõsise näoga oma osa. Nande istub aknalauale jalgu kõigutades. Leeni hakkab pidukuulutusi „trükkima". Hein on suflöör. Ta kumisev hääl kostab tasaselt nagu ojavulin üle kivide kevadel. Ainult vahete-vahel kamandab ta näitlejaid: — Mitte nii, ah te põikpead! Ja uuesti kordab ta etteütlemist, ise õiget tooni andes. Ta vaatab Leeni poole, rõõmus naeratus ilustab ta tõmmu nägu. Mängijate hulgast lahkub Päärik ja jookseb Leeni kõrvale vabale toolile istuma.

— Ära väsitavad vanainimese, — ohkab ta. Päärikul on tuhkjad juuksed ja paksude valkjate kulmude all paar helesiniseid silmi.

Laua poole astub Bendel ja Leeni tunneb, et temal millegi pärast veri näkku tõuseb. Paulil on juuksed siledaks kammitud, seljas valge, tagasikäänatud kraega särk, millest välja vaatab tükk päevitanud rinda.

— Miks te mulle osa ei annud? Tahan ka mängida, — ütleb ta ja vaatab ringi.

— Liiga tühine töö esimehe jaoks.

— Katsu, et kolhoos korras oleks.

— Oled liiga vana! — naerab keegi.

— Tähendab, ei võetagi, — kurjustas Paul, silmi tehtud vihaga välgutades.

— Seltsimees Bendel, mul on sinule midagi teatada, — hüüab Nande akna juurest. Bendel läheb, istub aknalauale Nande juurde.

— Anta, mis sina siin tukud? — küsib Päärik ilusa ümarikkude lapsesilmadega umbes 16 aastaselt plikalt, kes nukral näol vaikides, selg vastu ahju istub. Anta lööb silmad korraks küsija poole, ei lausu aga sõnagi.

— Mis sul viga on, Anta? Pea valutab või? — küsib osavõtlikult käharpeane komnoor Fedja, tema kõrvale istudes. Kuid Anta tõrjub kätega. Vaevalt pisaraid tagasi hoides tõuseb ta üles ja väljub.

— Tean Anta nukruse põhjust, — sosistab Päärik Leenile. — Eila õhtul, kui kõik juba punasest nurgast lahkunud olid ja tuled kustutatud, kuulis Hein, sa tead ju, tema tuba on punase nurga kõrval, kahtlast kabinat ja sosistamist. Hein tuli kohe vaatama ja leidis siin pimedas istumas Anta komnoore Artur Selba seltsis. Ilus see muidugi ei olnud ja Anta kardab nüüd, et Hein asja koosolekul üles võtab. Ka Arturi pole täna siin.

— Selbal on näitemängus osagi, — kõneles Päärik edasi, — kuid näe, ei julenud vist tulla.

— Kollane nöör... — mõtles Leeni.

— Igatahes ei või selle peale ükskõikselt vaadata, kuidas noored endid üleval peavad, — lausub Leeni siis valjusti. Temale on jälle kuidagi piinavalt valus ja umbne. — Kuid eks nad õpi seda oma vanematelt seltsilistelt ja seltsimeestelt, kes neile eeskuju annavad, — seletas Leeni edasi.

— Ei või öelda... Ei või öelda, — silitas Päärik õnnelikult oma laia lamedat nina. — Ma enesest ei räägi, kuid on meil ka häid eeskujusid, võta või Peeter Hein. Tõesti vahva laitmata seltsimees. Kogu ajajooksul, mil teda tunnen, pole temas kunagi midagi märganud, mis võiks nimetada halvaks eeskujuks.

Päärik haaras möödamineval Bendelil pintsakuhõlmast kinni.

— Esimees, tule seleta asi ära. Seltsiline Teder usub, et meie noortele halba eeskuju anname. Sinu kui esimehe kohus, muu seas, on ka hea nime üle valvata. Seleta see asi ära.

Bendeli näol peegeldus piinlikkuse ilme. Kohmetanult vajus ta tooliie, kuhu Päärik ta surunud, kes ise jälle mängima ruttas.

Bendel laskis silmad nagu abiotsivalt ringi käia. Peatas siis pilgu Leeni näol, kes istus nüüd kortsus kulmul, tusane ja ligipääsematu.

— Oled pahane minu peale? — küsis Bendel tasa. — Said halva mulje minust? Usu, see ei kordu enam kunagi.

— Ei kunagi? Kuid mitte sinust ei ole see, — vastas Leeni valjult.

— Ma ei tea isegi, kuidas see juhtus, saa aru, Leeni — ma noh... proovisin kui kange sa oled. Naised ikka... ja üldse, ära võta seda nii tõsiselt, — naeratas ta närviliselt.

— Näe, Bendel õngitseb, — näitas Nande, peaga Heini poole lüües.

— Pole kala ega vähk, — naeris see.

— Kangelane oled sa küll, kiusad inimesi nagu vana jehoova ise. — Leeni puurib oma pruunide silmade pilgu Pauli närvilisse näkku.

— Ütle mulle otsekoheselt, milleks vajad sa nii palju naisi? — küsis ta tõsiselt.

— Naisi? Milleks... tõe poolest... milleks sarnane küsimus?

— Mis sa siis tahad, Leeni? Nähtavasti soovid sa, et inimesed, kes üksteist ei salli, ahelatena siiski üksteise küljes kõlguksid „hauani", nagu räägiti vanasti. — Arritusest kõnelesid mõlemad valjusti ja ei pannud tähelegi, et nende ümber tihe ring hakkas koonduma.

— See aeg on möödas, — lõi Leeni käega. — Need ahelad purustas juba Oktoobrirevolutsioon. Ühisköögid, söögi-, pesu- ja lastemajad likvideerivad naise kui koduperenaise. — Edasi... — Leeni tõusis püsti.

— Nüüd seame küsimuse niimoodi üles: missugused põhjused seovad ja peavad siduma praeguseid abielusid meil nüüd juba sotsialistlikus ühiskonnas? Nüüd kui abiellume, siis peame selles veendunud olema, et meie vahel peale kehalise meeldivuse, tugev ja kestev seltsimehelik soe sõprus võimalik oleks. Sest ainult see on, mis praegu abielu tõesti kõita võib. Naist ega meest kui seltsilist ja kaasvõitlejat ei vahetata mõne aja pärast teise vastu. Kes seda teeb, on alatu ja mitte väärilise meie ühiskonna liige.

— Kuula aga. Määrab ainuabielu nagu Rooma paavst, — ütles Nande põlglikult. — Ega me dogma orjad pole, — oleme vabad inimesed.

— Kuidas ma saan sundida end kedagi armastama kui armastus — see kerge linnuke — ära on lennanud, — hüüdis Veera. — On ju küllalt juhuseid, kus alguses sulle inimene pööraselt meeldib, kuid hiljem kaob kõik ja sa ei või teda silmaotsas kannatada. Pean ma siis ikka temaga ühes elama?

Leeni ei suuda seletada. Ta tunneb küll, kuidas see tema arvates olema peaks, kuid ta ei oska seda väljendada. Ta seisab õhetavate paledega ja tunneb, kuidas talle higipisarad otsaette tekivad. Kõik vaatavad tema peale. Üksi peab ta lahendama keerulist ühiskondlikku probleemi hulga kuulajate ees. Ta pole selleks ettevalmistatud. Seal kostab Heina hääl:

— Mina arvan, seltsilisel Tedrel on õigus. Meie ei tohi ühiskondlikust vabadusest niimoodi aru saada, et meie teha võime kõik, mis meile meeldib ja pähe tuleb, olukorraga arvestamata. Liiga palju on meile vanast korrast pahesid pärandatud, mis enne ära võitma peame kui uute ini-

mestena uues ühiskonnas elada tahame. „Meie peame endid uue ühiskonna tarvis ümber kasvatama. Praegu tihti sõnad „mulle meeldib" ja „mulle ei meeldi" on lahutatud ühiskondlikkudest huvidest ja sellepärast peame sellele piiri tegema. Tuleviku ühiskonna inimene saab aga vaba olema, sellepärast et ta ainult seda tahab, mis tervele ühiskonnale kasulik on, ja tema isiklikud soovid langevad kokku ühiskonndlikkude huvidega, tema iseloomuks on saanud aususetunne, seltsimehelikkus, omakasupüüdmatus. Üks ei haava enam üht ega teine teist. Alles siis oleme täiesti õnnelikud. Sinna poole peame püüdma.

— Bravoo, Peeter! — plaksutasid noored käsi ja Päärik lõi rõõmsasti Peetrile õlale, kes just kui häbenedes pingile laskus, silmad maas.

Leeni kuulas hinge kinni pidades. — See ju oligi, mis mina öelda tahtsin, — sähvas mõte tema peas. — Kuidas ma ometi seda öelda ei osanud!

Paul oli kahvatanud ja toetas väsinult laua najale. Tal oli häbi ja piinlik. Praegu vihkas ta kõiki naisi. Ta pöördus Leeni poole, avas suu, et midagi öelda, lõi aga siis käega ja väljus. Uksel seistes vaatas ta kaua tumesinisesse taeva, kus särasid harvad tähed, pehme öötuul sasis juukseid ja paitas põski. Noored läksid lauldes ja vilistates laiali. Vastumeelt läheb Paul oma tuppa.

Ülevalt aknast vaatab Leeni. Suur elektrilamp kõrge posti otsas on otse ta akna vastas ja valgustab ümbrust nagu kuu. Akna all pingil istuvad kaks inimkogu.

— Pole viga, lapsuke, — tröösti Peetri hääl, — küll see pesus välja läheb. Artur kui noorteühinguliige peaks sinust targem olema. Sina aga kirjuta teadaanne ja astu noorte ridadesse. Missugused ülesanded sul ees seisavad, sellest kõneleme ühingu koosolekul. Pingilt tõustes surub Hein sõbralikult Anta kätt ja sammub majja. Anta kogu kaob pargi puude varju. „Õpetab nagu vanem vend", tulevad Leenile Pääriku sõnad meelde. Aga Paul... mis mõtleb nüüd Paul? — käib nagu kahjutunne Leenist läbi. Siis läheb ta magama, akent lahti jättes. Las voolab tuppa karastavat jahedust.

Hoolitseme piimakarja eest!

I

Sovhooside ja kolhooside tähtsam poliit-majanduslik ülesanne sügistalvisel ajajärgul on luua vastavad tingimused karja hulga suurendamiseks ja karja produktiivsuse tõstmiseks.

Nende ülesannete edukas lahendamine oleneb täielikult sellest, kui hästi meie kolhoosides ja sovhoosides seatakse sisse töö karja toitmise, üleevalpidamise ja hoolekandmise alal.

Missugused on siis karja ülevalpidamise ja tema eest hoolitsemise põhireeglid?

I. Õhu puhtus ja niiskus

Õhu puhtusel on väga suur tähtsus piimakarja tervise ja järjelikult ka produktiivsuse suhtes. Õhk karjalaudas ei tohi olla väga kuiv ega ka liigselt niiske. Kuiv õhk kuivatab temaga kokkupuutuvaid loomakudesid, kuid liialt niiske õhk raskendab soojuse edasiandmist, mis on tarvilik looma normaalolekuks. Normaalses õhus peab olema 60—70° C niiskust.

II. Õhu temperatuur

Karjalauda temperatuur peab enam-vähem alaline olema. Temperatuuri kõikumine, 6—15° C- piirides, mõjub loomade peale halvasti. Kohasemaks temperatuuriks lehmalaudas loetakse 15—18° C, vasikalaudas 14—16° C. Kuid liiga külmad nii ka liiga soojad ruumid on ühtemoodi kahjulikud loomadele.

II. Valgus

Loomade ruum peab olema valge ja puhas. Pimedas ruumis on raske puhtust hoida. Pimedas areneb loom pahasti ja on vastuvõtlik igasugustele haigustele. Valgus peab ruumi tungima nii, et ta ei langeks loomade silmadele, vastasel korral võivad loomad pimedaks jääda. Valgus peab tulema, kas ülevalt ehk looma külje poolt seinast.

IV. Loomade ruum

Loomade ruumid peavad vastama järgmistele tingimustele:

a) Ehitus peab asuma mittesoosel pinnal, tasasel kohal, mille juures vihma- ega kevadel lumevesi ei tohi ehituse alla valguda.

b) Erilised loomalaudad ei tohi üksteisele lähemal kui 50 m olla.

d) Loomalautade peale ei tohi heinu panna, kui ei ole sisse seatud erilist õhupuhastust, sest vastasel korral hakkavad heinad endasse imema karjalaudast auravaid gaase.

e) Sõnniku hoiukoht peab asuma tuule allpoolküljes, mitte lähemal kui 50 m karjalaudast ja 200 m eluhoonetest.

g) Ruumi peab alati tuulutama, selleks peavad temas tõmbetorud olema. Suurte tuulte ajal peab neid torusid sulguma, et ei tekiks läbitõmbavat tuult. Headel ilmadel peavad tõmbetorud lahti olema, et õhk hästi läbi käiks ja ruum kuivaks, muidu tekib niiskus.

h) Ruumis peavad sõimed tehtud olema.

i) Põrandad peavad soojad olema ja ei tohi virtsa läbi lasta.

j) Mitte vähem kui kaks korda päevas peab loomadele põhku ehk m. m. alla panema. Kõige paremaks allapanemisematerjaliks on turvas, sest tema imeb endasse suure hulga vedelikku. Allalaotuseks on ka õled head, parem kui neid jämedalt lõigata. Ka kuuseoksi, saepuru, laaste, langenud lehti võib alla panna.

k) Ruum peab alati puhas olema. Selleks peab teda iga päev koristama ja puhastama. Seinu, vaheseinu ja sõimi peab aegajalt pesema kuuma vee ja lehelisega. Sügisel ja kevadel peab valgendama värskelt kustutatud lubjaga.

V. Loomade talitus

Loomade õige talitus on kättesaadav igale majapidamisele ja ei nõua mingisugusi erilisi kulusid. Loomi õieti talitada — see tähendab panna loomad tingimustesse, mis annaks neile võimaluse kõige paremini ära kasutada antavad toidud ja sellega kindlustada maksimaalset produktiivsust. Sellest on vähe, et karl on varustatud toiduga määratud hulgal, vaja on korraldada selle toidu õiget söötmist loomadele. Söötmise järjekord, jootmine, jalutamine ja üldse n. n. karjalauda kodukorral on suur tähtsus loomade viljakuse tõstmisel. Loomade talitus peab algama sellest, et loom alati puhas ja tälelikult korras oleks. Iga lehma ja iga vasikat peab iga päev puhastama. Kui looma nahk on must, tolmuga kaetud, rikub see looma organismi normaalset seisukorda ja viib produktiivsuse langemisele.

Loomi peab puhastama jõhvharjaga. Raudkammiga puhastada ei või, sest sellega või kriimustada looma nahka. Raudkammi on vaja ainult selleks, et temaga harja puhastada, millega loomi puhastatakse. Haige nahaga loomade puhastamiseks peavad erilised harjad olema. Kui looma naha külge on kuivanud muda, siis on vaja see lahti leotada ja ära pesta veega, kuid milgil tingimisel ei tohi jõuga ära kiskuda. Looma silmi on vaja pühkida puhta lapiga. Iseäranis hoolikalt tuleb loomal puhastada neid kohti, kus palju volte, sest nendes kohtades pesitsevad alati parasiidid. Mitte vähem kui 1—2 korda talve jooksul on vaja korraldada loomade pesemist. Kuid seda on vaja teha suure ettevaatusega, et loomi mitte ära külmetada. Pesemist võib korraldada soojas karjalaudas, ehk parem erilises soojas ruumis ja hästi järel valvata, et loom peale selle ei satuks tuuletõmbe kätte. Iga päev peab loomi laskma jalutuskäigule. Jalutuskäik mõjub hästi piimaanni tõstmisele ja kindlustab looma tervist. Seal, kus korraldatakse loomade regulaarset jalutust, tuleb palju harvem tiisikust ette. Jalutuskäiguks on vaja valida tasane koht, mis võimalikult oleks varjatud külmade tuulte eest. Loomi peab jalutuskäigule laskma iga päev, välja arvates need päevad, millal on suured külmad, lumesaod ja paljasjää.

Loomadega on vaja vaikselt ümber käia, mitte milgil tingimusel neid lüüa ega tõugata, sest sellega meie ärritame looma ergukava, kuid see viib produktiivsuse langemisele, kasvu takistusele jne, rääkimata vigastustest, äraviskamistest jne. Talvel peab loomi jootma soendatud veega (kas toitmise ruumis ehk erilises soojas ruumis soendatud veega), mille temperatuur peab olema 10—15° C. Kõik karjalauda tööd peab tegema määratud järjekorras ja ajal.

Soovitatakse alljärgnevat karjalauda töökorda:

hommikul kella 4½ kuni 5 — sõimede koristus, sõnniku väljatõstmine, lehmade pesemine;

kella 5—6½ — lüpsmine;

„ 6½—7½ — jootmine ja söötmine;

„ 7½—8½ — loomade puhastus ja sõnniku väljavedu;

„ 8½—12 vaheaeg;

„ 12—1 — teine lüpsmine;

„ 1—2½ — loomade jalutuskäik, asemete korraldus;

„ 2½—6 — vaheaeg;

„ 6—7 — söötmine (mahla- ja jõutoidu andmine), jootmine;

„ 7—8 lüpsmine;

8— jämeda toidu andmine ööseks.

Väga tähtis on looma õige järjekorra järele toita ja talitada. Söötma peab ühel ja samal ajal, siis harjub kari sellega ja muul ajal ei oota sööki (on vaheaegadel täiesti rahulik). Alguses on vaja anda kontsentreeritud jõu-tera toitusid (õlikooke jt), selle järele juurevilju, soola jm. Peale selle, kui loom selle toidu ära sööb, on vaja teda joota ja anda jämedaid toite.

Eriliselt tuleb alla kriipsutada tiinete mittepiimas lehmade õige söötmise suurt tähtsust. Mittepiimas lehmade peale pööratakse meil vähe tähelepanu ja söödetakse neid halvasti, neile antakse ainult jämedat toitu ja sedagi halvemat. Sarnane toitmine mõjub väga pahasti emaihus areneva vasika peale ja viib madalale piimaannile pärast lüpsmatulekut. Mittelüpsmas lehma peab söötma rikkalikult. Ainult sel korral võib temalt loota kõrget produktiivsust pärast lüpsmatulekut ja head tervet vasikat.

VI. Karja lüpsmine

a) Enne kui alata lehma lüpsmist, on vaja pesta udar, nisad puhtaks ja käterätikuga nad kuivaks kuivatada. Peale selle peab lüpsja oma käed pesema. Esimesed piima joad (tõmbed) on mustad ja need on vaja põrandale lüpsta.

b) Lüpsta on vaja „pihuga", sõrmedega järjekordselt nisi vajutades, lüpsta on vaja ristamisi, s.o. parem esimene ja pahem tagumine nisa, aga pärast vastupidi. Lüpsta on vaja võimalikult ruttu ja tühjaks.

d) Pärast lüpsi on kohe vaja udara massashi teha ning pärast uuesti lüpsta, selleks, et välja lüpsta viimane kõige rammusam piim.

Pärast lüpsi peab lehma udara ja nisad kuivaks pühkima. Lehmi, kellel nisade peal on käsnad, peab lüpsma viimastena, sest muidu need käsnad saavad edasi viidud ühelt lehmalt teisele.

e) Lüpsi alates ei või lehmaga kurjustada, teda jalaga ehk lüpsikuga tõugata, vaid temaga tuleb õrnalt ümber käia. Lüpsmise ajal peab olema vaikus, toitu pole vaja sel ajal mitte anda. Lüpsi ajaks peab lehma saba siduma nööriga lehma jala külge, ehk selle jaoks seatud erilise nööri külge.

g) Esimesel nädalal pärast lüpsmatulekut, kui lehma udarasse kogub väga palju piima, on vaja lüpsta mitte vähem kui 4—5 korda ööpäevas. Enne uut lüpsmatulekut peab lehma lüpsmise järele jätma aegamööda, aga mitte järsku. Lüpsmise peab järele jätma 2—3 nädalat uue lüpsini ja mitte milgi tingimusel lüpsta lüpsist lüpsini, kui hea ka lehm ei oleks.

h) Lüpsma peab pingikesel istudes, aga mitte kükitades. Lüpsikud peavad olema tinutatud plekist. Ei või lüpsikuks tarvitada värvitud ämbreid ehk musti puust kappu.

VII. Karjalauda töö organiseerimine

Piimaanni käigu vaatlemiseks, samuti ka enesearvestuseks kogu tööde täitmisel peab olema karjalaudas tahvel, millele kriidiga kirjutada nädalased piimaannid kokkuvõtte näol (hommikused, päevased, õhtused). Sarnane tahvel hakkab peegeldama kogu töö käiku ja signaliseerima korratustest, mis harilikult viivad piimaanni langusele.

See aitab võidelda üksikute karjalauda korrarikkujate vastu, logelemise ja võib olla ka kuritegevusliste nähtuste vastu.

Et ära hoida karjalauda elu igasuguseid korrarikkumisi, on vaja täpselt ära jaotada kohustused tööliste vahel. Iga karjalauda tööline peab teadma, mille eest ta vastutab. Brigadiir peab saavutama iga brigaadi liikmelt tema ülesande täpseid teadmisi kõikides peensustes. Karjatalitajal — lüpsjal peavad sarnased tööd olema, mis oleksid omavahel otsekoheses sidevuses ja mõjuvad piimaanni peale, nagu: udara pesemine, nõude puhtus, toidu andmine, jootmine, loomade jalutuskäigule laskmine, asemete korraldus, loomade puhastus, lüpsmatuleku aegade järelvalvamine jne. Ühesõnaga lüpsja peab täitma sarnase hulga töid, et ta ei saaks piimaanni langemise põhjust ehk piima rikkumist teiste tööliste kaela ajada. Siis kui kõik need tööd täidab üks isik, ei ole võimalik süüdi teiste peale ajada. Just samaselt peavad olema jaotatud tööd ka teiste karjalauda tööliste vahel, näiteks karjamehel (sõnniku väljavedu laudast, toitude valmistus, vee valmistus, pullide eest hoolitsemine jne).

Töö edu seisab täpsuses, korras ja tähelepanelikkuses ning armastuses loomade vastu. Kohustuste täpne jaotus toob päevavalgele kõik korratused. Logardid ja korratud on juba kahjutegijad ja parem on neid hoida loomadest eemal.

Keskkomitee pleenum kriipsutab alla selle aasta sügise erilist tähtsust karjanduses, eestkätt noorkarja kasvatuses ja ületalve pidamises.

Külanõukogude ümbervalimise hooaega peab tegema kolhooside toidutagavarade, loomalautade ja kolhoosi kaubafermide masseliseks järelvaatuseks. Tuleb järel vaadata, kuidas on töö pandud loomade eest hoolitsemises ja kuidas kasvatatakse noorloomi.

Karjanduse tõstmise ülesannete ümber peab organiseeritama kõik küla ühiskondlus, kõik kolhoosnikud ja üksikmajapidajad. Valimise hoogtöö peab sellesse asjasse tooma põhjaliku pöörde. Külanõukogud peavad esinema tõelikkkude juhatajatena ja organisaatoritena kolhoosides, kolhoosnikkude ja üksikmajapidajate karjapidamises, juhatades VII üleliidulise nõukogude kongressi nimelisi võitluskäike. Vaja selgeks teha ja meeles pidada, et ei või kolhoos olla tugev organisatsiooniliselt ja majanduslikult ilma karjanduse baasi laiendamata, et ülesanne „teha kõik kolhoosnikud jõukaks" ei ole teostatav ilma karjanduse tõstmiseta.

Agronoom *S. Kostin.*

Kuidas lapsi karistusteta kasvatada

Laste kasvatus NSV Liidus on üniskondline asi. Selles ülitähtsas asjas on perekonnal määratusuur tähtsus. Kuid sagedasti tulevad ette niisugused juhused, kus vanemad, õpetades lapsi omamoodi ja mitte arvestades nende iseäraldusi, rikuvad laste iseloomu, takistavad nende arenemist. Nad nõuavad lapselt seda, mida ta ei või täita: nad tahavad, et laps täielikult neile alluks ja elaks nende mõistusega, nende elukogemustega. Nad ei arvesta seda, et nende kogemused on kogutud teistes elutingimustes, et laps ei või mitte tervena neid kogemusi võtta, ilma et neid omamoodi ümber töötada.

Kui laps nõuab omale mõistliku olemise õiguseid, siis vanemad otsustavad, et ta on sõnakuulmatu ja karistavad teda. *Karistused hirmutavad, laps muutub nende mõjul kinniseks, kavalaks.* Toome mõned näited.

Viieaastase Leida isa tuli töölt koju. Ta oli väsinud. Leida teeb temaga juttu, kuid tundes isa karmidest vastustest, et ta ei taha temaga tegemist teha, hakkab ta toolidest ja mänguasjade kastist rongi ehitama. Hetkel, kui „rong auru välja lastes annab vilet", nõuab isa, et Leida lõpetaks müramise ja mängiks tasa. Vile vaikib. Plika püüab natuke aega tasem mängida. Kuid vedurist välja ronides, et uut vagunit külge haakida, komistas ja kukkus maha, kuna ta ehitus lagunes ära. Isa saab pahaseks ja, ilma et järele mõtelda, karistab ta tütart sõnakuulmatuse eest.

Leida isa oleks pidanud lapse vastu natukenegi tähelepanelik olema. Ta oleks võinud pisutki aega lapsega sõbralikult rääkida (plika ootas teda ju nii väga), siis aga oleks võinud öelda, et ta on väsinud, ja palub vähe tasem mängida, oleks võinud soovitada mingisugust laua-mängu: väljalõikamist, joonistamist jne, oleks võinud seletada, et nii kaua kui vaikne on, ta puhkab, aga pärast mängib, ajab juttu temaga. Laps võtab heameelega vanemate inimeste ettepanekuid kuulda, kui ta ette teab, et vanemad inimesed oma lubamise täidavad.

Mida elas Leida läbi, kui isa ennast sarnaselt üleval pidas? Meelehaigust, ülekohtu tunnet: ta kukkus maha, sai haiget, lõhkus ära oma mängu, ja peale selle sai veel karistatud. Seda aga tasub ta isale edaspidi isemeelsusega, sõnakuulmatusega jne.

Ei tule last karistada, vaid vaja temast aru saada ja teda aidata.

Arno on 11-aastane, õpib hästi. Ja ülihästi võiks ta õppida kuid iseloomu elavus ja läbematus tihti takistavad teda selles. Arno isa on vaht, ema on koristaja. Isal on tundlikkus, tähelepanu poja nõuete vastu. „Tuttavad riidlevad minuga, et ise enesele midagi ei luba, aga lastele (mul on neid kolm) igal palgasaamisel ostan kingitusi: Arnole ramatuid, pilte, aga väikestele mänguasju."

Isa ei karista vanemat poega, kuid emalt saab poiss sõnakuulmatuse eest tihtilugu kuklasse: kord juhtub, et ta õuest õigeks ajaks ära ei tule, kord määrib särgi ära.

Algas koolivaheaeg. Suurema osa ajast saadavad lapsed tänaval mööda. Siin on ahvatlevaid asju palju. Juhtus Arnoga õnnetus. Ta võttis salaja isa tagant ühiskonna raha (ametiühisuse liikmemaksud) 10 rubla. Esiti isa ei võinud aimatagi, et poeg võis võtta, kuid seltsimehed jutustasid kõik kuidas lugu oli, et Arnol oli eila 10 rubla, et ta kõiki jäätisega külastas ja kinosse viis. Isa küsib, kas ta võttis raha ja kui võttis, siis kuhu pani?

— Kas karistad või ei? Kui ei karista, siis räägin kõik.

Isa lubas mitte karistada, ja Arno, pliiats ja paber käes, kirjutas kõik üksikasjalikult.

üles, kuhu raha kulutas, — kõik viimase kopikani (jäätis, magus kook, kino — kõik seltsimeestega).

Isa pidas sõna, ei karistanud. Kuid seletas, et poeg raha võttes väga pahasti on teinud.

Isa läks kooliõpetaja juurde nõu pidama, mis edasi teha. Otsustati nii: raha nähtaval kohal mitte hoida, et mitte ahvatlemist ei oleks, kuid ka mitte näidata, et poissi ei usaldata. Raha, mis isa kulutas kinkide ostmiseks, anda Arnole.

— Nüüd võid sa juba ise osta, mis sulle meeldib.

Isa ei annud raha mitte korraga kätte, vaid 30 kopikat kahe-kolme päeva peale. Arnol tekkis veendumus, et teda usaldatakse, loetakse inimeseks, kellel on oma nõuded. Ja ühelajal kasvab lapsel usaldus vanemate vastu ja tundmus, et temast aru saadi ja aidati, aga ei karistatud, kasutades tema jõuetust.

Et poisi tähelepanu uulitsa ahvatlevatest asjadest eemal hoida, viis isa ta lasteplatsile, kirjutas ta „noorte looduseuurijate“ ringi. Isa kaebas, et naine ei anna temale rahu, sest tema arvates oleks tarvis olnud poissi karistada, aga mitte temale „palka maksta“.

Mitte karistada ei tule last paha ülevalpidamise eest, aga välja selgitada, mispärast nii ennast üleval peab ja aidata teda. Kui vanemad ise selle ülesandega toime ei saa, siis pöörgu nad eriteadlaste poole. Laste kasvatamine ei ole kerge ega lihtne asi. Pedagoogi ja arsti-eriteadlase isikus leiavad vanemad omale häid abilisi.

Hofmann.

Mispärast rinnalaps nutab?

See küsimus teeb muret mitmele emale, sest väike laps ei mõista sõnades kaevata häda ja valu, seda avaldab ta ainult nutuga. Ema ruttab sel puhul lapse juurde ja, et teda vaigistada, võtab ta sülle ja hakkab hoolega kätel kiigutama. Kui see ka ei rahusta last, siis pakub talle rinda, selle peale vaatamata, et söötmise aeg ei ole veel kätte jõudnud. See lihtne, näiliselt nii süütu abinõu on aga lapsele tihti äärmiselt kahjulik oma tagajärgedega. Pahatihti võib tähele panna, et ema juba esimestel kuudel, selleasemel et last rahulikult magada lasta, võtab kätele, kui selleks vajadust ei ole.

See komme, last alati kätel kanda, harjutab talle haiglase ja ülearuse tarviduse, mida ta eriliselt teravalt tunneb, sest ema kätel olemine on seotud mõnusate mälestustega ema rinna soojusest ja imemisest.

Ja sellepärast kui laps ei maga ja tunneb ema lähedust, kuuleb ta häält, siis teatab ta enesest kohe häälitsemisega. Iseäranis tuntav on see emale öösel, kui laps üles ärgates äratab oma nutuga ema ja ka teised kaaskodanikud. See haiglane nõue — kätel olla, on harjumus, mis on tihti lapse nutmise põhjuseks.

Ühes sellega peab puudutama küsimust, — kas võib lapsele kumminisa anda, kui see teda suudab rahustada? Kui sellejuures vastavaid puhtuse nõudeid täidetakse, siis ei või selle kohta tõsiseid vastuvaidlusi olla. Igal juhul võib öelda kindlasti, et kumminisa andmine on lapsele vähem kahjulik kui talle rinda rahustamiseks anda, kui veel aeg pole söötmiseks. Kahjuks aga see mõttetu komme on veel väga laialt levinenud. Tihti söödab (imetab) ema last öösel „rahustamiseks“, kui seda laps ei nõuagi. Sarnane üleliigne söötmine toob hiljem ehk varem seedimise rikkeid ja kõhuvalu, mispärast laps hakkab nutma. Ema, kes seda põhjust ei tea, annab jällegi rinda. Et sellest halvast harjumusest hoiduda, tuleb last sööta arsti poolt kindlaks määratud ajal. Tuleb aru saada, et laps nutab ka janu pärast ja piim ei suuda rahuldada janu.

Nutjat last võib tihti rahustada mõne lusikatäie keedetud veega ehk lahja teega. Nii siis, üleliigne söötmine ja sellega ühes seedimise korratused on lapse nutu ja rahutuse teiseks põhjuseks. Kui lapse rahutu olekuga on ka kõiksugu haiglased nähtused, nagu oksendamine, kõhu lahtiolek, gaasid, tuleb viibimata arsti poole pöörata.

Laps võib nutta ka puuduliku söögi pärast, kui rinnas vähe piima on, ehk laps nõrga imemisevõime pärast ei saa rinnast piima välja.

Et aru saada, kas laps nälja pärast nutab, võib järgmiste tundemärkide järele otsustada. Kisa algab kohe peale söötmise, püüab tagajärjeta piima rohkem välja imeda, rind ei ole küllalt tühjaks imetud, lapsel on kõht kinni, ehk väljaheiteid vähem ja selle värv mitte normaalne, lapse kaal ei suurene.

Kõige õigem abinõu lapse nälja kindlaksmääramisel on — kaaluda teda enne ja pärast söötmist. Siis saab teada, kui palju ta piima on saanud. Seda võib kindlaks määrata laste konsultatsioonis. Süstemaatilik järelvaatus ja arsti kontroll lapse üle võib õigel ajal kindlaks teha, kas laps on näljas ja võtta vastavad abinõud tarvitusele, et lapse nuttu nälja pärast ära hoida.

Meie tegime selgeks, kuidas ebaõige söötmine ja haiglased harjumused teevad lapse rahutuks ja viivad ergukava tasakaalust. Sarnastele tulemustele toob ka puudulik tervishoiulik olukord lapse hoidmisel.

Tuleb arvestada, et rinnalapsele on teda ümbritsev ilm uus, harjumata, ümbrus, kuhu ta hiljuti sattus kitsast, kinnisest ilmakesest — emaihust, kus ta viibis üheksa kuud. Rinnalaps on olevus, kellel pole aju veel välja arenenud, tema tegevus ja ülevalpidamine reguleerub ainult aju alamate keskkohtadega. Ta on täielikult oma tunnete — mõnusate ja mitte mõnusate — meelevalla all, tal puuduvad kinnipidavad, tagasihoidvad ja volilised keskkohad. Sellepärast pole midagi imestada, et rinnalaps tihti haiglaselt võtab vastu ümbruse kahjulikke mõjusid. Väike, kitsas ruum, tihti tuulutamata, raske, rikutud õhk, mis küllastatud tubakasuitsust, kärarikas ümbrus, lapse hoidjate isikute mustus, putukad — need tülitavad ja segavad und ja teevad tema rahutuks. Siinjuures peab alla kriipsutama ka imetaja ema hingelist olukorda, millel on suurem tähtsus.

Lapse rahutut meeleolu ja nuttu võib seletada ka ema raskete hingeliste üleelamistega, perekonna pahanduste puhul. Seda on tarvis meeles pidada mitte üksi emal, vaid ka isal. Lapse rahutust võib välja kutsuda ka see asjaolu, kui ema alkoholseid jooke tarvitab. On kindlaks tehtud, et alkoholsed joogid, tungides verre, võivad osalt sattuda piimasse ja sellega lapse ergukavale halvasti mõjuda. Need ülesloetud kahjulikud mõjud võivad mitmesugusel viisil üksteisega läbi põimuda, — ja nende kahjulik mõju suureneb veel päritavuse pärast, s. t. kui ema ja isa kannatavad närvihaiguste all, nagu hüsteeria. Nende väliste ja pärandatud mõjude tõttu ilmub lastel närvilikkus juba varajastel aastatel.

Lastel on rahulikku und ja puhkust tarvis ja sellepärast ei tohi mingisuguste asjadega seda rikkuda, kuid tihti seda ei täideta, vaid laps võetakse ühelt kätelt teistele, suudeldakse, kallistatakse jne. Sarnaste tegude eest tuleb hoiduda, iseäranis esimestel kuudel, sest need ergutavad last üleliiga ja sünnitavad närvilikkust. Tarvis lapse und ja puhkust kaitsta, need kindlustavad ergukava ja aitavad kaasa normaalsele kasvule. Ülal selgitatud rahutuse ja nutu põhjused iseenesest sunnivad abinõusid leidma, millede varal võime kasvatada rahulikku inimest, terve ergukavaga, mis meil nii väga tarvilik on sotsialismi ülesehituse ajajärgul.

Arst *L. Mandels.*

Käsulikke näpunäiteid

Hallitus lillepottidel

Hallitus lillepottidel ei ole harv nähtus ja seda kutsub esile rida põhjusi. Hallitust võib esile tuua lillepoti paha põletamine — s. o. valmistamine.

Hallitus lillepottidel on kahjulik selle poolest, et ta ummistab kinni poti seinad, sellega mullasse õhu juurdepääsu takistades, mis tarvilik taime juurte hingamisel. Sellepärast peab poti seintel tekkiva hallituse (rohekat ehk valkjasrohekat värvi) harjaga ära pesema.

Võitlus toataimede parasiitide vastu

Toataimede parasiitideks, nagu kõikidel teistel taimedel, võivad olla putukad ehk haigust tekitavad mikro-seened ja bakterid. Kõige tihemine toataimede parasiitidena leiame kahjulikke putukaid, viimastest enamiste rohutäisid. Rohutäisid on kolme moodi: rohelised ehk pruunid, karvased, valged, ja lõpuks n.n. kilp-täid, nendel on pealpool keha osa kilp, nagu kilpkonnal.

Võitlus nende kilptäidega on tihti õige raske, kuid püsiva võitluse järel saab neist võitu. Roheliste täide vastu võib soovitada vees lahustatud ehk vedelaks tehtud tubaka ekstrakti, mis valmistatakse vabrikutes ja müüakse plekk-karpides. Ta on veniv kui siirup ja tarvitusel lahustatakse 50—100 osas vees. Kuid tubaka ekstrakti on raske saada, sellepärast on kergem toataimede täide vastu võitlemiseks tarvitada lihtsalt tubakat keetes, kusjuures hariliku õllepudeli vee peale võetakse 40 gm kuiva mahorkat.

Mahorka enne leotatakse vees, pärast keedetakse nii, et vedeliku hulk ei väheneks. Kuiva mahorka puudumisel võib võtta teisi preparaate, kuid on vaja arvestada veelahu kangusega, et liiga kange vedelikuga ei rikuks mitte taime. Sarnase vedelikuga võib katsuda taime osa või oksakest pritsida, et selle mõju näha.

Tubaka leotist tarvitatakse pritsimise teel, lehtede ehk okste niisutamise (kastmise) teel ja lõpuks täidest rikutud kogu taime lahusse kastmise teel, kui taime suurus seda lubab.

Pehmekehaliste rohutäidega võitlemises mõjub edukalt tubaka pulber, mida taimede peale raputatakse.

Peale tubaka leotuse tarvitamist peab taime loputama puhta veega. Kilptäide peale mõjub tubak vähe ja nende vastu võitlemiseks on parem taime lehti määrida seebi lahusega, mis pärast tuleb veega maha pesta. Peale selle täide vastu võitlemises tuleb kasutada hambaharja, millega lehtedelt ja lehtede vartelt neid tüütavaid söödikuid puhastada.

Nende kahjuritega võitlemises on peaasi taime puhtus ja söödikute kiire hävitamine nende tekkimise algul, kui nad ei saanud veel sigineda.

Toidu retsepte

1. Magus kook

Võtta 100 gm võid ehk rasva, 3 munakollast, supilusika täis suhkrut, pool teelusikat soola ja jahu niipalju kui sõtkumiseks vaja. Sellest kõigist segada hästi kõva tainas, nagu nuudlite tegemisel, rullida õhukeseks ja panna 15 minutiks praeahju. Peale ahjust väljavõtmist katta õhukese keedise korraga, ja pealt katta munavalge ja suhkru seguga. Munavalge klopitakse hästi vahule, et ta kõvaks jääks, segatakse temasse ettevaatlikult, et mitte vahtu rikkuda, lusika täis peeneks hõõrutud suhkrut. Nüüd panna minutiks 5—10 kuuma ahju, et munavalge kollakaks küpseks. Peale selle lõigata tükkideks. Sarnane kook ei vanane kaua.

Muss rukkileiva kuivikutest

Võtta klaasi täis pruuniks kuivatatud kuivikuid, panna kaussi ja valada 3 klaasi keeva vett peale, katta pealt taldrekuga ja anda liguneda veerand tundi. Siis hõõruda läbi tiheda sõela ja mõõta, kui ei ole kolme klaasi täis, tuleb puuduv osa vett veel juurde lisada, kuid see tuleb ka kuivikutest sõela pealt läbi lasta, lisatakse maitse järele suhkrut juurde, pannakse viis lehte shelatiini (kalaliimi) sisse, lastakse läbi keeda ja siis valatakse tirinasse. Kui ta juba hanguma hakkab, pannakse tirin külma vee taasi sisse ja hakatakse kahvliga vedelikku kloppima kuni see vahuks muutunud. Siis pannakse vormikestesse ja lastakse ära hanguda.

Kapsa rullid

Võetakse keskmine, mitte liiga kõva kapsapea, puhastatakse mustadest lehtedest, pestakse, pannakse tervelt keeva vee sisse, lastakse keeda 5—8 minutit, ja valatakse sõela peale välja.

Nüüd võetakse iga leht eraldi, pannakse sinna umbes supilusika täis liha ehk tangu segu sisse, mässitakse nii kinni, et see küpsetamisel mitte lahti ei läheks. Küpsetatakse taimeõli ehk rasvaga. Peale küpsetamist pannakse rullid kastruli sisse. Sinna valatakse selleks valmistatud sibulast, jahust ja hapukoorest kaste peale ning lastakse siis veel kord keema minna.

Segu võib maitse ja võimalust mööda valmistada kas lihast, tangudest ehk mõlemist koos.

Juureviljast kotletid

Võetakse üks osa porgandeid ja kaks osa kaalikaid, keedetakse vees pehmeks ja hakitakse peeneks. Umbes poole osa võrra kogu segust võetakse saia, mis vees ehk piimas leotatud ja välja pigistatud, hõõrutakse läbi sõela ja segatakse eelmise segu hulka. Lisatakse veel muna ja hapukoort juurde. Kui kotletid valmis, veeretatakse munas ja riivleivas ning küpsetatakse pannil.

Lauale pannakse tomati (pomidori) kastega, mis valmistatud keedu leemest jahu ja tomati lisandusega.

Naisseltsilised!

Rutake oma ajakirja —

„Naistööline

ja

Naiskolhoosnik"

tellimistega 1935. aasta peale.

Tellimise hind:	
1 kuu peale	— rbl. 30 kop.
3 „ „	— rbl. 90 kop.
6 „ „	1 rbl. 80 kop.
12 „ „	3 rbl. 60 kop.

Tellimisi võetakse vastu:

„Edasi" toimetuses iga päev, peale 6., 12., 18., 24., 30. kuupäevade, kella 10-st kuni kella 4.30.
Aadress: Ленинград, Апраксин пер., 2, tuba 18.

Sm. Viktor Kingissepa nim. E. T. Haridusmaja raamatukogus igal õhtul kell 7-st kuni kella 11-ni.

Peale selle kõigis postiosakondades

ON AVATUD
TELLIMISTE
VASTUVÕTMINE
1935. a. PEALE.

TELLIMISE HINNAD:

EDASI

1 kuu peale — rbl. 75 kop.
3 „ „ 2 rbl. 25 kop.
6 „ „ 4 rbl. 50 kop.
12 „ „ 9 rbl. — kop.

Klassivõitlus

1 kuu peale — rbl. 75 kop.
3 „ „ 2 rbl. 25 kop.
6 „ „ 4 rbl. 50 kop.
12 „ „ 9 rbl. — kop.

LEEGID

1 kuu peale — rbl. 75 kop.
3 „ „ 2 rbl. 25 kop.
6 „ „ 4 rbl. 50 kop.
12 „ „ 9 rbl. — kop.

Vastutav toimetaja: S. Allermann. Tehniline toimetaja: A. Rottensteiner.
Väljaanne № 75. Ladumisele antud 20-XI 1934. Trükkimiseks alla kirjutatud 15.-XII 1934. Paber 72 × 110. Trükip. 1¾. 1. p. trükit. 85.680. Üldse 157.940 Lengorlit 33565 Tir. 950. Töö № 6307.
„Külvaja" trükikoda, Leningrad, Dsershinski uul. № 49.

SISUKORD:

Lhk.

1. *Anna Põrk* — 1. detsembri sõjariistus ülestõus Tallinnas 1924. a. 1
2. Nõukogude valimised on proletaarse diktatuuri edaspidine kindlustamine 3
3. *Osjamets* — Nõukogudesse enam naisseltsilisi 5
4. *P. Samoiski* — Kolhoosi esinaine 6
5. *U. V.* — Võtame eeskuju 8

Ilukirjandus:

6. Esimene detsember türmis 10
7. *Hellen Kochberg* — Kiri emale 12
8. *Ellen Sõnajalg* — Kollane nöör 12
9. Agronoom *Kostin* — Hoolitseme piimakarja eest . . . 18

Lastekasvatamine:

10. *Hofmann* — Kuidas lapsi karistusteta kasvatada 21
11. Arst *S. Mandels* — Mispärast rinnalaps nutab 22
12. Kasulikke näpunäiteid 23

„РАБОТНИЦА И КОЛХОЗНИЦА“ № 10-11
Ежемесячный журнал на эстонском языке.

Издательское Товарищество Иностранных Рабочих в СССР, Ленинград, Апраксин переулок № 2.
Välismaatööliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, Apraksini põikuulits № 2.

Hind 30 kop.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR